

Vanhempien tuen tarpeet vanhemmuuteen ja osallisuuteen nuoren arjessa

Kyselytutkimus 8–9. luokkalaisten vanhemmille

LAB-ammattikorkeakoulu

Sairaanhoidaja (YAMK)

2025

Leena Suhonen ja Tuulia Tunturi

Tiivistelmä

Tekijä(t)	Julkaisun laji	Valmistumisaika
Leena Suhonen	Opinnäytetyö, YAMK	2025
Tuulia Tunturi	Sivumäärä	
	61	
Työn nimi		
Vanhempien tuen tarpeet vanhemmuuteen ja osallisuuteen nuoren elämässä		
Kyselytutkimus 8.–9. luokkalaisten vanhemmille		
Tutkinto ja koulutusala		
Sairaanhoidtaja (YAMK), Tulevaisuuden johtaja sosiaali- ja terveysalalla		
Toimeksiantajaorganisaatio (jos opinnäytetyöllä on toimeksiantaja)		
-		
Tiivistelmä		
Vanhemman rooli nuoren elämässä on merkittävä. Nuoruuksikäisten lasten vanhemmilla on tutkitusti useita vanhemmuuteen ja osallisuuteen liittyviä tuen tarpeita. Opinnäytetyön tarkoituksena oli kuvata vanhempien tuen tarpeita vanhemmuuteen ja osallisuuteen nuoren arjessa, sekä kokemuksia oppilashuollon vanhemmuuden tueksi jakamasta digitalisesta materiaalista. Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa tietoa vanhempien tuen tarpeista oppilashuollon ja muiden perheiden kanssa työskentelevien ammattilaisten hyödynnettäväksi. Tuotettu tieto on käytettävissä kehittämään ammattilaisten työtä laajentamalla ymmärrystä perheiden tuen tarpeista. Opinnäytetyö toteutettiin soveltavana laadullisena tutkimuksena. Aineisto kerättiin laadullisella tiedonkeruulomakkeella 8.–9. luokkalaisten nuorten vanhemmilta. Vastaajia oli yhteensä 29. Tiedonkeruulomakkeen aineisto kerättiin tammi-helmikuussa 2025. Aineisto analysoitiin teema-analyysin avulla. Tulosten perusteella vanhempien tuen tarpeita olivat tiedollinen tuki, vanhemman osallisuuden tukeminen, vanhemman voimavarojen tukeminen ja tarve koko perheen ohjaukselle sekä yhteistyölle koulun kanssa. Keskeisiksi oppilashuollon jakamien materiaalien hyödyntämiseen liittyviksi tekijöiksi vanhemmat kuvailivat digitaalisen materiaalin ajankohtaisuuden kasvatustyössä sekä digitaalisten materiaalien saavutettavuuteen liittyvät asiat. Jatkossa toteutustavoiltaan ja sisällöltään monipuolisen ennaltaehkäisevän tuen toteutumiseen on tarpeen kiinnittää huomiota ja varmistaa vanhemmille myös kasvokkain saadun tuen mahdollisuus. Alueellisten eroavaisuuksien selvittäminen koulun ja oppilashuollon jakamien digitaalisten materiaalien osalta mahdollistaisi toimivien yhteisten käytäntöjen kehittämisen.		
Asiasanat		
Vanhemmuus, vanhemmuuden tuki, vanhemman osallisuuden tukeminen, nuori		

Abstract

Author(s)	Type of Publication	Published
Leena Suhonen	Thesis, UAS	2025
Tuulia Tunturi	Number of Pages	
	61	
Title of Publication		
Parents' Needs for Support in Parenting and Participation in Their Adolescent's Life		
Questionnaire for parents of 8 th and 9 th grade students		
Degree, Field of Study		
Master of Social and Healthcare (UAS), Leader of the Future in Social and Health Care		
Organisation of the client (if the thesis work is commissioned by another party)		
-		
Abstract		
The role of a parent in an adolescent's life is significant. Research has shown that parents with adolescents experience different needs for support. The purpose of this thesis was to describe parents' needs for support in relation to parenting and participation in their adolescent's daily life along with parent's experiences of supportive digital material distributed by student welfare. The aim was to produce information that can be utilized by student welfare and other professionals. The knowledge generated can be used to develop practices by expanding the understanding of the parents' needs for support. This thesis was conducted as applied qualitative research. The data was collected using a qualitative questionnaire distributed to parents of 8th and 9th grade adolescents. The questionnaire was answered by 29 parents. Data was collected between January and February 2025. Data synthesis was conducted by using thematic analysis. The identified needs for support were the need for informational support, support for parental participation, support for parents' emotional resources and the need for guidance for the entire family as well as collaboration with the school. The essential themes affecting parent's use of the digital material distributed by student welfare were materials timely relevance in parenting and the issues connected to digital materials accessibility. Paying attention to the implementation of preventive support that is diverse in content and methods is important as well as to ensure parents access to support provided in person. Clarifying regional differences at distribution of supportive digital materials by student welfare would enable forming the most effective united practices.		
Keywords		
Parenting, parental support, parental participation, adolescent		

Sisällys

1	Johdanto.....	1
2	Opinnäytetyön lähtökohdat	3
2.1	Nykytilanne ja tutkimuksen tarve	3
2.2	Opinnäytetyön tavoite, tarkoitus ja tutkimuskysymykset	5
3	Vanhemmuuden ja vanhemman osallisuuden merkitys nuoren arjessa	6
3.1	Vanhemman osallisuuden määritelmä.....	6
3.2	Nuori tarvitsee vanhemman tukea ja osallisuutta.....	7
4	Vanhemmuuden ja vanhemman osallisuuden tukeminen	12
4.1	Perheiden lakisääteinen tuki.....	12
4.2	Vanhemman tukemisen merkitys.....	12
4.3	Vanhemman tukemisen keinot	14
5	Menetelmälliset lähtökohdat ja toteutus	19
5.1	Soveltava laadullinen tutkimus	19
5.2	Aineiston keruu ja tutkimukseen osallistujat.....	20
5.3	Aineiston analyysi.....	22
6	Tutkimuksen tulokset.....	27
6.1	Vanhempien tuen tarve vanhemmuuteen ja osallisuuteen nuoren arjessa.....	27
6.1.1	Tiedollinen tuki	27
6.1.2	Vanhemman osallisuuden tukeminen	30
6.1.3	Vanhemman voimavarojen tukeminen.....	31
6.1.4	Perheen ohjaus ja yhteistyö.....	33
6.2	Vanhempien kokemukset materiaalien hyödyntämisestä.....	35
6.2.1	Digitaalisten materiaalien ajankohtaisuus kasvatustyössä	36
6.2.2	Digitaalisten materiaalien saavutettavuus.....	38
7	Pohdinta	41
7.1	Tulosten tarkastelu	41
7.2	Eettisyys ja luotettavuus	48
7.3	Johtopäätökset ja kehittämissuositukset	49
7.4	Hyödynnettävyys ja jatkotutkimusaiheet	50
	Lähteet	53

Liite 1. Tiedonkeruulomake

Liite 2. Tutkimuksen saatekirje

1 Johdanto

Nuoruuden ikävaiheessa nuorella tapahtuu isoja muutoksia fyysisesti, kognitiivisesti, emotionaalisesti ja sosiaalisesti. Nuori laajentaa sosiaalista verkostoaan, itsenäistyy enenevässä määrin ja hakee eroa vanhemmistaan. (Salgado ym. 2021.) Kuitenkin nuori tarvitsee vielä läheistä ja tukevaa suhdetta vanhemmiltaan (Salgado ym. 2021; Schwarz ym. 2012). Nuoruusikä asettaa uusia haasteita ja tilanteita perhesuhteille. Nuoren ja perheiden kanssa työskentelevien ammattilaisten tulisi antaa tietoa vanhemmille nuoren eri kehitystehtävistä, kuten itsenäistymisestä, kaverisuhteiden merkityksestä, rajojen testaamisesta sekä tunnetilojen ailahteluista. Tiedon avulla on mahdollista lisätä vanhemman ja nuoren välistä vuorovaikutusta ja keskinäistä ymmärrystä. Lisäksi tiedon avulla voidaan parantaa perheenjäsenten välistä kommunikaatiota sekä mahdollistetaan perheen sisäisten myönteisten voimavarojen löytäminen. (Bildjuschkin 2018, 11.)

Vanhempien osallisuus tukee perheen arkea ja myös vanhemmuudessa selviytymistä (Vuorenmaa 2016, 83). Vanhemmat haluavat tietää nuoruuteen kuuluvista normaaleista kehitysvaiheista sekä kokevat tarvitsevänsä apua ja vertaistukea erilaisiin vanhemmuutta haastaviin tilanteisiin (Wu ym. 2024). Vanhempien tiedon lisääminen kiintymyksestä, nuorten kehityksestä ja vanhemmuuden roolista vahvistaa nuoren ja vanhemman suhdetta (Kristen ym. 2024; Wu ym. 2024). Vanhemman omien tunteiden tunnistamisen sekä tunnetaitojen ja asenteiden kehittyminen vaikuttaa toteutettuun vanhemmuuteen positiivisesti. Tämä vähentää nuoren sisäänpäin suuntautuvia haasteita, kuten masennusta ja ahdistusta. (Kehoe ym. 2020).

Tämän opinnäytetyön aiheena on tutkia ja selvittää vanhempien tuen tarpeita vanhemmuuteen ja osallisuuteen nuoren arjessa sekä vanhempien kokemuksia tuen saamisesta ja löytämisestä. Tietoa ja tukitoimia on saatavilla julkisella sektorilla, sekä yksityisellä ja kolmannella sektorilla. Julkisella sektorilla kouluterveydenhuolto on yksi väylä vanhemmuuden ja koko perheen tukemiseen, jossa painotetaan ennaltaehkäisevää työtä sekä tuen tarpeen varhaista tunnistamista (Hietanen-Peltola ym. 2017, 4). Vaikka tietoa on saatavilla, on oleellista selvittää saavuttaako tieto vanhemmat ja onko tukea helposti saatavilla, kun vanhemmat sitä kokevat tarvitsevänsä.

Opinnäytetyö toteutetaan soveltavana laadullisena tutkimuksena. Tutkimuksen tiedonkeruu toteutetaan laadullisen tiedonkeruulomakkeen avulla, joka kohdistetaan erääseen Oulun alueen koulun 8. ja 9.-luokkalaisten vanhemmille koulun sähköisen viestintäjärjestelmän Wilman kautta. Tutkimuksen tarkoituksena on kuvata vanhempien tuen tarpeita osallisuuteen nuoren arjessa. Tutkimuksen tavoitteena on tuottaa tietoa vanhempien tuen tarpeista

hyödynnettäväksi kouluterveydenhuoltoon sekä muille perheiden kanssa työskenteleville ammattilaisille.

2 Opinnäytetyön lähtökohdat

2.1 Nykytilanne ja tutkimuksen tarve

Yhteistyökumppani ja nykytilanteen kuvaus

Tämän soveltavan laadullisen tutkimuksen yhteistyökumppanina toimi yläaste Oulun seudulta, jonka kautta meillä oli mahdollisuus tavoittaa nuorten vanhemmat laadullisen tiedonkeruulomakkeen lähettämiseksi. Olimme yhteydessä yhteistyökoulumme kouluterveydenhuollon terveydenhoitajaan selvittääksemme ammattilaisen näkökulmia vanhemmuudesta, osallisuudesta ja niiden tukemisesta nuoren arjessa. Oppilashuolto sekä sivistys- ja kulttuuripalvelut julkaisevat yhteistyökoulumme Wilma-järjestelmässä pysyviä sekä ajankohtaisia nuorta ja vanhemmuutta tukevaa materiaaleja kuten suosituksia, seminaareja sekä tietoa erilaisista perheille suunnatuista palveluista. Kouluterveydenhuollolla ei kuitenkaan ollut tietoa siitä, kuinka materiaalit vastaavat tuen tarpeeseen. Tämän vuoksi sekä me opinnäytetyön tekijät että yhteistyökoulun terveydenhoitaja koimme tarpeelliseksi selvittää, kuinka vanhemmat kokevat löytävänsä ja saavansa apua vanhemmuuteensa ja osallisuuteen nuoren arjessa.

Esitestauksen ja varsinaisen kyselyn aikaan yhteistyökoulun Wilmassa oli Oulun kaupungin Digiarjen suositukset perheille, Oulun kaupungin sivistys- ja kulttuuripalveluiden järjestämä Uskalla olla aikuinen webinaarisarja vanhemmuuden tukemiseksi sekä Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen tarjoamat maksuttomat, nuorille ja perheille suunnatut verkkopalvelut Normaali.fi avuksi nuoruuden huoliin ja Enjaksa.fi vanhemmuuden tueksi. Koulu on julkaissut myös tietoa opastavan perhetyön tarjoamista palveluista alaikäisten lasten perheille, kuten esimerkiksi vertaistukiryhmät vanhemmille ja nuorille sekä henkilökohtainen keskusteluapu vanhemmille. (Wilma 2024.)

Nuorta ja koko perhettä on mahdollista tukea varhaisessa vaiheessa. Nuoruusiässä olevan lapsen ja tämän perheen säännöllinen seuranta sekä tukeminen tapahtuu kouluterveydenhuollossa (THL 2023a). Ennaltaehkäiseviä palveluita ovat lisäksi muut oppilashuollon palvelut, kuten psykologi- ja kuraattoripalvelut. Tarvittaessa käytettäviä palveluita ovat oppimisen ja koulunkäynnin tukipalvelut, perhekeskuksen palvelut ja etsivä nuorisotyö. (THL 2023b.) Kouluterveydenhuolto on yksi peruspalveluista, jonka kautta on mahdollista tavoittaa nuoret ja heidän perheensä. Peruspalvelut antavat mahdollisuuden vanhemmuuden tuen pohjaksi. Peruspalvelujen kautta on mahdollista kohdentaa ja tehostaa tukea niiden kohdalla, jotka sitä enemmän tarvitsevat. Peruspalveluissa tapahtuu arkista kohtaamista, huomatuksi tulemista, puheeksi ottamista sekä voimavarojen käyttöönottamista. (Roine ym. 2019, 133.)

Yläasteikäisille järjestetään kolme terveystarkastusta. Seitsemännen ja yhdeksännen luokan terveystarkastukset suorittaa terveydenhoitaja. Kahdeksannen luokan terveystarkastus on laaja terveystarkastus, jolloin siihen sisältyy terveydenhoitajan tarkastuksen lisäksi lääkärintarkastus. (THL 2023a.) Laajoissa terveystarkastuksissa perehdytään nuoren tarpeisiin ja perheen tilanteeseen kokonaisvaltaisesti sekä huomioidaan nämä yksilölliset tarpeet ohjauksessa. Laajoja terveystarkastuksia voidaan järjestää myös tarvittaessa perheen tilanteen niin vaatiessa. (THL 2024a.) THL:n selvityksen mukaan kouluterveydenhuollossa toteutettavat laajat terveystarkastukset auttavat vanhempaa tunnistamaan olemassa olevia voimavarojaan. Lisäksi laaja terveystarkastus antaa tietoa lapsen ja vanhemman välisestä vuorovaikutuksesta sekä mahdollisuuden perheen tuen tarpeen varhaiseen tunnistamiseen. Terveystarkastuksen on nähty madaltavan kynnystä sen suhteen, että vanhempi rohkenee ottaa myöhemmin uudelleen yhteyttä. (Hietanen-Peltola ym. 2017, 1–2.)

Kehittämistarve ja odotettavissa oleva hyöty

Nuoruus on erityinen ja herkkä kehitysvaihe (Andersson 2023, 125; Nurmi 2018, 142; Salgado ym. 2021), joka muuttaa lapsen ja vanhemman suhdetta (Wu ym. 2024). Vanhemman osallisuudella on merkittävä vaikutus lapsen kehitykseen (Arndt & Naudé 2020; Lerner ym. 2022; Nurmi ym. 2018, 163). Vanhemman osallisuutta voidaan tukea tukemalla vanhemmuutta esimerkiksi antamalla tietoa, tukea ja ohjausta (Boivin ym. 2020; Kristen ym. 2024; Wu ym. 2024). Vanhemmuus voi olla kuormittavaa ja aiheuttaa epävarmuutta, ristiriitoja, sekä epäonnistumisen tunteita (Wu ym. 2024). Vanhemman kuormittuminen voi johtaa vanhemmuuden uupumiseen, jonka kehittymistä Suomessa edistää yksilökeskeinen kulttuuri ja siihen liittyvä yksinpärjäämisen ihannointi. Vanhemmuuden uupumisella voi olla vakavia seurauksia niin vanhemmalle itselleen, kuin myös lapselle esimerkiksi emotionaalisena etäännyttämisenä tai jopa kaltoinkohteluna. Näin ollen vanhemman uupumisriskin tunnistaminen ja vanhemman tukeminen on äärimmäisen tärkeää. (Sorkkila & Aunola 2024.)

Vanhemman osallisuus perheessä toimii edellytyksenä perheen kyvylle kohdata erilaisia elämänmuutoksia ja haastavia elämäntilanteita (Martins ym. 2013). Vanhemmuuden tukeminen painottuu pääasiassa lasta odottaviin perheisiin ja alle kouluikäisten lasten perheisiin. Vanhempien toiveena on kuitenkin noussut esiin, että vanhemmuuden tukea ulotettaisiin myös kouluikäisten lasten ja nuorten perheisiin. (Pelkonen 2019, 108.) Vanhempi tarvitsee tukea vanhemmuuteen tavallisen arjen lisäksi erityisesti silloin, kun nuorella on elämässä haastava tilanne, kuten mielenterveys- tai päihdeongelmia tai koulunkäyntiin ja oppimiseen liittyviä haasteita (Roine ym. 2019, 132). Vuoden 2023 kouluterveyskyselyn mukaan nuorten haasteet liittyvät hyvinvoinnin osalta mielenterveyteen, osallisuuteen, häirinnän- ja väkivallan kokemuksiin, elintapoihin ja ylipainoon. Yläasteikäisistä 8.–9.-

luokkalaisista tytöistä 54% ja pojista 17% on kokenut huolta omaan mielialaansa liittyen kuluneen vuoden aikana. Kohtalaista tai vaikeaa ahdistuneisuutta oli kokenut 34% tytöistä ja 7% pojista. Koulukiusaamista kokee viikoittain 8–9% oppilaista. Osallisuuden haasteet koskevat sekä koulua että vapaa-aikaa. Yksinäisyyttä kokevat poikia yleisemmin tytöt. (THL 2024b.)

Tässä opinnäytetyössä tuotettu tieto on käytettävissä kehittämään perheiden kanssa työskentelevien ammattilaisten työtä laajentamalla ymmärrystä perheiden tuen tarpeista, kun kyseessä on vanhemmuuden ja vanhemman osallisuuden tukeminen nuoren arjessa. Laadullisin menetelmin kerätty tieto asiakkaiden ja potilaiden kokemuksista tuottaa arvokasta tietoa näyttöön perustuvaan toimintaan (Pölkki 2024a). Tietoa voidaan tulevaisuudessa hyödyntää perheille suunnattujen palveluiden kehittämisessä sekä yhteistyökoulullamme että muissa oppilaitoksissa. Kun asiakkaan näkemys on huomioitu, on mahdollista lisätä palvelun vaikuttavuutta sekä asiakkaan ja työntekijän tyytyväisyyttä (Virtanen ym. 2011, 8).

2.2 Opinnäytetyön tavoite, tarkoitus ja tutkimuskysymykset

Tämän soveltavan laadullisen tutkimuksen tarkoituksena on kuvata vanhempien tuen tarpeita vanhemmuuteen ja osallisuuteen nuoren arjessa. Tavoitteena on tuottaa tietoa vanhempien tuen tarpeista hyödynnettäväksi kouluterveydenhuoltoon sekä muille perheiden kanssa työskenteleville ammattilaisille.

Tutkimuskysymykset:

1. Millaista tukea vanhemmat kokevat tarvitsevansa vanhemmuuteen ja osallisuuteen nuoren arjessa?
2. Millaisia näkemyksiä ja kokemuksia vanhemmilla on koulun ja oppilashuollon jakamien materiaalien hyödyntämisestä?

3 Vanhemmuuden ja vanhemman osallisuuden merkitys nuoren arjessa

3.1 Vanhemman osallisuuden määritelmä

Osallisuus on liittymistä (involvement), suhteissa olemista (relatedness), kuulumista (belonginess), yhteisyyttä (togetherness). Osallisuus on yhteensopivuutta (coherence) ja mukaan ottamista (inclusion). Se on osallistumista (participation) ja siihen liittyen vaikuttamista (representation) ja demokratiaa. Se on myös kaiken edellä mainitun järjestämistä ja johtamista (governance). (Isola ym. 2017, 3.)

Osallisuus on siten monisyinen ja moniselitteinen kokonaisuus. Siihen sisältyy prosesseja erilaisissa suhteissa sekä lisäksi oleminen, toimiminen ja osallistuminen, jolloin oikeudet ja vapaudet ovat vaihtelevia. Tämä kaikki vaikuttaa siihen, miten ihminen kokee pystyvänsä vaikuttamaan erinäisiin resursseihin ja tarpeisiin. (Isola ym. 2017, 16.)

Isola ym. (2017, 24–38) näkevät osallisuuden muotoutuvan kolmesta eri osa-alueesta: osallisuus omassa elämässä, osallisuus paikallisesti ja osallisuus vaikuttamisprosesseihin. Oman elämän osallisuudessa korostuvat toimeentulo, tarpeita vastaavat palvelut sekä mahdollisuus osallistua toimintaan, jossa on mahdollista luoda kontakteja muihin ihmisiin. Lisäksi siinä korostuvat henkilön autonomia sekä oman elämän ennakoitavuus ja hallinta. Paikallisessa osallisuudessa tuotetaan yhteistä hyvää. Tällöin tuotetaan paikallisesti konkreettisia tiloja tai toimintaa, jos ihminen voi käyttää omaa osaamistaan, tuottaa yhteistä hyvää ja vaikuttaa käytettävissä oleviin resursseihin. Osallisuus vaikuttamisprosesseihin kuvastaa puolestaan ihmisen tarvetta vaikuttaa ja tulla vaikutetuksi joko toisten ihmisten kautta tai sitten ympäristön ja erilaisten tilojen kautta.

Vanhemman osallisuus tarkoittaa vanhemman kykyä toimia tavallisessa arjessa oman lapsensa kanssa sekä osallistumista oman lapsensa käyttämien tai tarvitsemien palveluiden päätöksentekoon ja vaikuttamiseen. Lapsensa asioiden huolehtimisessa vanhemman osallisuus näkyy siten, että vanhempi osallistuu ja vaikuttaa lapseensa liittyviin päätöksiin erinäisten palveluiden tai toimintaympäristöjen puitteissa. (Vuorenmaa 2016, 36, 85.) Toisinaan vanhempien saattaa olla hankalaa pysyä mukana ja osallisena nuoren eri elämäntilanteissa modernin elämän kompleksisuuden, nuoren varhaisen kehittymisen ja nykyaikaisen koulun kontekstissa. Vanhempien haasteena onkin löytää keinot olla aktiivisesti osallisena nuoren elämässä muistaen, että ystävyysuhteet ovat oleellinen vaikutuksenlähde nuoren käyttäytymiselle. (Simons-Morton & Chen 2009, 21.)

Vanhemman osallisuudella perheessä tarkoitetaan vanhemman tietoja, taitoja ja toimintakykyä, joiden avulla hän pystyy huolehtimaan lapsestansa, kasvattamaan lastansa sekä pitämään huolta perhe-elämästä kokonaisuutena (Koren ym. 1992; Hintermair 2006; Luong

ym. 2009; Warren ym. 2011, Vuorenmaan 2016, 23 mukaan). Lisäksi vanhemman osallisuus mahdollistaa perheen kyvykkäämmäksi kehittymisen haasteiden edessä ja niistä selviytymisessä (Martins ym. 2013).

Haoling ym. (2023) ovat tutkimuksessaan tunnistaneet neljä vanhemman osallisuuden tyyppiä: tukeva, sitoutumaton, perus ja valvova. Näistä tukeva osallisuus on merkittävin vähentämään nuoren ongelmakäyttäytymistä, kun taas sitoutumaton osallisuus vaikutti vähiten nuoren ongelmakäyttäytymisen vähenemiseen. Negatiivisen vanhemmuuden on todettu vaikuttavan voimakkaammin ongelmakäyttäytymiseen kuin myönteisen vanhemmuuden nuoren prososiaaliseen toimintaan (Yang ym. 2023; Nurmi ym. 2018, 164).

Tässä opinnäytetyössä vanhemman osallisuudella tarkoitetaan vanhemman kykyä olla mukana jokapäiväisessä arjessa nuoruusikäisen lapsensa kanssa, osallistumista nuoreksi kasvavan lapsensa arkeen sekä nuoren ohjausta ja tukemista antaen nuorelle edellytykset hyvinvoivaan ja tasapainoiseen elämään. Lisäksi vanhemman osallisuudella tarkoitetaan yhteistyötä eri tahojen kanssa nuoren elämäntilanteen sitä vaatiessa painottuen kouluterveydenhuoltoon.

3.2 Nuori tarvitsee vanhemman tukea ja osallisuutta

Nuoren identiteetti ja minäkuva

Varhaisnuoruudessa nuoren ajattelussa tapahtuu merkittävä laadullinen muutos, kun hän omaksuu loogista ja abstraktia ajattelua (Nurmi ym. 2018, 147–148; Pulkkinen 2022, 242). Ajattelutaidoissa tapahtuva kehittyminen luo pohjan moraalien kehittymiselle ja siihen liittyville periaatteille. Kyky toisen näkökulman ymmärtämiseen on yhteydessä nuoren moraaliseen ajatteluun. (Nurmi ym. 2018, 147–148.) Varhaisnuoruudessa nuori tarvitsee edelleen vanhemmiltaan tukea, aikaa ja kiinnostusta nuoren asioita kohtaan. Vanhempien saatavilla olo jo itsessään luo nuorelle turvallisuuden tunnetta. (Pulkkinen 2022, 241.) Vanhempi toimii roolimallina, tukee, ohjaa ja ymmärtää. Nuoret arvostavat saamaansa tukea ja neuvontaa vanhemmiltaan. Tästäkin huolimatta on tavanomaista, että nuoren ja vanhemman välillä on säännöllisesti konflikteja. (Arndt & Naudé 2020.) Konfliktit nuoren ja vanhemman välillä liittyvät usein jokapäiväisiin toimiin ja velvollisuuksiin (Nurmi ym. 2018, 163). Nuoren taidot ratkaista ja selvittää erilaisia erimielisyyksiä ja ristiriitatilanteita ovat osittain peräisin kotoa. Jos vanhempi on osoittanut kuuntelutaitoa riitatilanteessa, parantaa se nuorekin kykyjä ilmaista itseään asiallisesti ja toista kunnioittaen. (Sinkkonen 2018, 87.)

Kasvatuksen pääasiallisina ulottuvuuksina ovat tunteiden osoittaminen lapselle ja vanhempien kontrolli. Auktoritatiivisessa kasvatuksessa vanhemman tunneilmaisu lastaan kohtaan on myönteistä, lapsen toimintaa ohjataan ja vaaditaan ikäkausikohtaisten normien

noudattamista. Autoritaarisessa kasvatuksessa keskeistä ovat tiukat vaatimukset ja kontrolli ilman tunneilmapiirin myönteisyyttä. Sallivan kasvatuksen tunneilmapiiri on myönteinen, mutta se ei vaadi lapselta juurikaan normien ja sääntöjen toteuttamista ohjauksen jäädessä vähäiseksi. Laiminlyövässä vanhemmuudessa puuttuvat niin myönteinen tunneilmapiiri kuin vaatimukset ja valvonta. Nykyisin yhtenä kasvatuksen tunneulottuvuutena pidetään myös psykologista kontrollointia eli syyllisyyttä herättävää toimintatapaa. (Nurmi ym. 2018, 164.)

Auktoritatiivisella vanhemmuudella on todettu olevan yhteys useisiin myönteisiin asioihin, kuten persoonallisuuden kehitykseen, sosiaalisiin taitoihin ja kykyyn suunnitella omaa elämää. Laiminlyövä kasvatustyyli sen sijaan liittyy negatiivisiin käyttäytymispiirteisiin, kuten päihteiden käyttöön ja epäsosiaalisuuteen. Kielteisen vaikutuksen nuoren kehitykseen aiheuttaa myös etenkin äidin yhtäaikainen läheinen ja syyllistävä kasvatustapa, mikä johtuu kasvatustavan ristiriitaisista viesteistä. (Nurmi ym. 2018, 164.)

Keskinuoruudessa nuoren päätösvalta useisiin asioihin lisääntyy yleensä merkittävästi samalla kun ikätovereiden merkitys korostuu. Vanhemmat ja kasvatuskäytännöt vaikuttavat kuitenkin nuoren ajattelu- ja toimintatapoihin. Nuori saa vanhemmilta ja kaveripiiriltä ohjeita, malleja ja toimintatapoja, mutta myös nuoren oma toiminta ja ominaisuudet vaikuttavat kehitykseen. (Nurmi ym. 2018, 147–148.) Vuorovaikutus muuttuu vanhemman taholta tapahtuvan yksisuuntaisen ohjauksen sijaan vuorovaikutukseen, joka perustuu neuvotteluun, keskusteluun ja yhdessä tapahtuvaan päätöksentekoon. Nuoren toiminta vaikuttaa osaltaan siihen, miten vanhemmat suhtautuvat nuoreen. (Nurmi ym. 2018, 163.)

Vanhempien ja nuoren välisellä molemminpuolisella hyväksynnällä ja vuorovaikutuksella on yhteys nuoren myönteiseen kehitykseen, kuten persoonallisuuden ja itsetunnon kehitykseen (Nurmi ym. 2018, 163; Arndt & Naudé 2020). Läheisellä suhteella vanhempiin on nuoren identiteettikehitystä tukeva vaikutus. Epävarma identiteetti on psykososiaalisille oireille, kuten antisosiaaliselle käyttäytymiselle ja masennusoireille altistava tekijä. Identiteetin kehittymistä tukevat keskustelu erilaisista nuorelle tärkeistä elämänalueista ja niihin liittyvistä päämääristä, valinnoista, arvoista ja toiminnasta. (Karvonen ym. 2023.) Isän osallisuudella on todettu positiivisia vaikutuksia nuoren itsetunnon vahvistumiseen, stressin sietokykyyn, sääntöjen noudattamiseen sekä ystävyyssuhteisiin (Raatikainen & Koivuniemi 2019, 119–120).

Puberteetti aiheuttaa muutoksen nuoren minäkuvassa. Se myös aiheuttaa muutoksen nuoren sosiaaliseen kehitysympäristöön muuttamalla tapaa, miten ihmiset reagoivat nuoreen tämän olemuksen perusteella. Esimerkiksi varhaisen tai myöhäisen puberteetin kokevat nuoret voivat tulla kohdelluksi hyvin eri tavoin. Puberteetti vaikuttaa myös ympäristön

vaatimuksiin ja odotuksiin. Nuoren sosiaalisen ympäristön nopea muuttuminen näkyy ympäröivien ihmisten, kuten vanhempien, ystävien ja opettajien antamien rajoitusten ja odotusten muuttumisena. (Nurmi ym. 2018, 146, 149.)

Ikätoveriryhmän keskeinen vaikutus näkyy esimerkiksi ulkosuuntautuneissa käyttäytymisen haasteissa, kuten aggression esiintymisessä ja käytöshäiriöissä, koska nuoret pyrkivät itsensä kanssa samankaltaisten nuorten joukkoon. Epävarman identiteetin omaavat nuoret ovat alttiimpia kopioimaan esimerkiksi ryhmässä esiintyvää antisosiaalista toimintaa tai päihteidenkäyttöä. (Karvonen ym. 2023.) Suosituilla nuorilla on vähemmän ahdistusta ja masennusta kuin samanikäisillä torjutuksi tulleilla nuorilla (Nurmi ym. 2018, 169–170). Osa nuorista käy nuoruusiässä läpi suuremman kriisin, mutta valtaosalla kehitys on asteittaista ja jatkuvaa (Nurmi ym. 2018, 142, 145). Vanhemman osallisuudella on vaikutusta nuoren haasteelliseen käyttäytymiseen. Kun vanhemmasta on apua nuorelle elämänhalun, oppimistavoitteiden ja tulevan kehityksen kannalta, haasteellinen käyttäytyminen mahdollisesti vähenee. (Haoling ym. 2023.)

Nuoren terveystyminen ja mielenterveys

Nuoruusiässä tiedon kokoamiseen ja päätöksentekoon liittyvät osa-alueet aivoissa ovat vasta kehittymässä (Andersson 2023, 124). Tämän vuoksi nuori tarvitsee aikuisen tukea päätöksentekoon (Sinkkonen 2018, 88).

Monet epäterveelliset käyttäytymistottumukset saavat usein alkunsa nuoruusiässä. Epäterveellisellä käyttäytymisellä viitataan muun muassa päihteiden käyttöön. Ne lisäävät riskiä sairastuvuuteen ja kuolleisuuteen. Nuoruudessa alkanut haitallinen käyttäytyminen on yhteydessä aikuisiän häiriöihin. (Das ym. 2016.) Vanhemman ja hänen lapsensa välisellä kommunikaatiolla on merkitystä. Kommunikointi on molemminpuolista, toista kunnioittavaa ja sanallista. Vanhemman ja nuoren välillä vallitsee tällöin luottamus, kunnioitus ja hyväksyvä asenne toista kohtaan. Esimerkiksi avoin keskustelu alkoholista vanhemman ja nuoren välillä vähentää nuoren alkoholinkäyttöä. Vanhemman tehtävänä on ohjata oikean ja väärän ymmärtämisessä, kun nuori opettelee harkitsemiskykynsä käyttöä ja itsenäistä päätöksentekoa. (Mynttinen 2023, 50, 52.)

Vanhemman ja nuoren väliset keskusteluvaikeudet ovat melko vähäisiä ala-asteikäisillä, mutta yläasteelle siirryttäessä keskusteluvaikeudet lisääntyvät. Keskusteluvaikeus nuoren ja vanhemman välillä lisää riskiä päivittäiselle oireilulle, ylipainolle, humalahakuiselle juomiselle, yksinäisyydelle, uupumukselle, ahdistuneisuudelle ja koulusta luvatta poissaolemille. Hyvä keskusteluyhteys suojaa nuorta ja vähentää mielenterveyteen ja hyvinvointiin liittyviä haasteita. (Halme ym. 2018, 11–12.)

Yleisimmät nuorten tunneperäiset haasteet ovat ahdistuneisuus ja masennus. (Nurmi ym. 2018, 166.) Halme ym. (2018, 12) ja Wargh ym. (2015, 85) ovat tutkineet nuoren masennusoireilun yhteyttä perhetekijöihin. Nuoren masennusoireilua lisäsi heikko keskusteluyhteys tai -vaikeudet vanhemman kanssa, yhteisen aterioinnin puute sekä vanhemman tietämättömyys, missä nuori viettää viikonloppuansa. Nuoret kokevat tärkeänä osa-alueena kokemuksen hyväksytyksi ja arvostetuksi tulemisesta vanhempansa toimesta ja toivovat yhteistä aikaa heidän kanssaan. Vanhemman antama myönteinen palaute, nuorelle tärkeistä asioista keskustelu ja ajan antaminen myötävaikuttavat positiivisesti nuoren tyytyväisyyteen omassa elämässään ja sen eri osa-alueilla. (Salgadon ym. 2021; Wargh ym. 2015, Halmeen ym. 2018, 57 mukaan.) Vanhempi on nuorelle tärkein emotionaalisen kiintymyksen kohde. Kun nuori saa vanhemmalta hyvänlaatuista tukea, huolenpitoa ja emotionaalista yhteyttä, sisäiset haasteet kuten yksinäisyys ja ahdistuneisuus ovat vähäisempiä. (Haoling ym. 2023.)

Vähäinen vanhemmilta saatu ohjaus, vaihteleva sekä heikko kurinpito ja toisaalta etenkin ankarat rangaistukset lisäävät todennäköisyyttä käytöshäiriöihin, ja rikollisuuteen. Useat teoreettiset mallit ovat esittäneet negatiivisen vanhemmuuden olevan yhteydessä nuoren aggressioon. Positiivinen vanhemmuus yhdistyy nuoren vähäiseen aggressioon ja negatiivinen vanhemmuus lisääntyneeseen aggressioon. (Yang ym. 2023.) Isän osallisuus lapsensa arjessa vähentää tämän aggressiivisuutta ja masentuneisuutta. Hyvä isäsuhde vähentää myös häiriökäyttäytymistä. Tällöin pojilla käytösongelmat ja tytöillä tunne-elämän ongelmat ovat vähäisempiä. (Raatikainen & Koivuniemi 2019, 119–120.)

Koulumenestys

Koulutuksellisissa muutosvaiheissa, kuten siirtymisessä perusopetuksesta toisen asteen opintoihin, useimmat nuoret tarvitsevat tukea. Tällainen muutosvaihe on kriittinen kohta nuoren elämässä ja sillä saattaa olla vaikutuksia hyvinvointiin. Oleellista on toimiva opinto-ohjaus ja opiskeluhoillon palvelut, mutta myös vanhemman tuki nuoren opintosuunnitelmassa on tärkeä. (Salmela-Aro & Tuominen-Soini, Halmeen ym. mukaan 2018, 55.) Vanhempien osallisuus lisää akateemista minäpystyvyyttä ja sillä on yhteyttä akateemisiin saavutuksiin ja opiskelutottumuksiin (Dong ym. 2020, 288; Hsieh 2023). Useissa tutkimuksissa on havaittu, että tukea antavan vanhemman ominaisuudet, kuten lämmön ja rakkauden osoittaminen lastaan kohtaan, osallisuus yhteisen ajanvieton kautta sekä tuki ja ohjaus itsenäisyyteen, vaikuttavat positiivisesti koulumenestykseen (Pinquart 2016; Gonida & Cortina 2014; Froiland & Worrell 2017; Henry & Plunkett ym. 2011; Topor yml. 2010; Wang ym. 2014; Wang & Sheikh-Khalil 2014, Yaun ym. 2021, 898 mukaan). Yaun ym. (2021, 905–906) tutkimuksen analyysi osoitti, että nuoren tavoitteellinen sitoutuminen kouluun linkittyy

äidiltä saadun tuen ja koulumenestyksen välillä. Myös nuorien kohdalla, joiden tiedettiin käyttävän erilaisia strategioita tavoitteisiin sitoutumisessa, oli yhteyksiä äidiltä saatuun tukeen.

Lerner ym. (2022) nostivat tutkimuksessaan esiin, että vanhemman osallisuus itsenäisyyttä tukevassa muodossa oli yhteydessä lapsen omaan koettuun osaamiseen, itsenäiseen motivaatioon sekä kouluarvosanoihin. Vanhempi, joka kokee osallistumisensa lapsensa koulunkäyntiin tärkeänä ja arvokkaana sekä myös mukavana asiana, käyttäytyy todennäköisesti itsenäisyyttä tukevalla tavalla. Nurmen ym. (2018, 158–159) mukaan nuoren kohdalla vastoinkäymisiä heidän käyttämänsä syytulkinnat ovat yhteydessä aiempaan menestykseen saamantyyppisissä tilanteissa. Esimerkiksi hyvän koulumenestyksen omaava nuori tulkitsee menestyksen olevan seurausta omasta yrityksestä ja kyvyistä. Heikon koulumenestyksen omaava tulkitsee epäonnistumisen herkemmin itsestä johtuvaksi. Vastoinkäymisten kohdalla ongelman ratkaisuun tähtääviä hallintakeinoja käyttävien nuorten psyykinen hyvinvointi on korkeammalla tasolla kuin nuorten, jotka käyttävät emootiosuuntauneita tai vältteleviä hallintakeinoja.

4 Vanhemmuuden ja vanhemman osallisuuden tukeminen

4.1 Perheiden lakisääteinen tuki

Kuntien ja hyvinvointialueiden onnistuminen vanhemmuuden tukemisessa korreloi sen kanssa, millaiseksi nuoret kokevat keskusteluyhteyden omiin vanhempiinsa. Nuoren hyvinvoinnin varhaiseen tukemiseen sekä eriarvoisuuden vähentämiseen kuuluu nimenomaan vanhemmuuden tukeminen. (Halme ym. 2018, 9.) Yleissopimus lapsen oikeuksista (60/1991) velvoittaa valtiota tuottamaan terveystalvueluita, jossa vanhempaa tuetaan kasvatustehtävässään muun muassa antamalla tietoa ja opettamalla. Laki velvoittaa myös järjestämään ehkäisevän terveydenhuollon, vanhempainohjauksen ja perhekasvatuksen kehittämisen.

Terveydenhuoltolaki (2010) velvoittaa kouluterveydenhuoltoa tukemaan lapsen huoltajan kasvatustyötä. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (30.12.2013/1287) velvoittaa kouluterveydenhuoltoa tukemaan vanhemman kasvatustyön lisäksi vanhemman hyvinvointia. Hyvinvointialueiden on oppilashuoltopalveluiden järjestäjänä toteutettava yhteistyötä opetuksen järjestäjän sekä oppilaan huoltajan, oppilaan ja muun henkilöstön kanssa.

Vanhempien tukeminen tarkoittaa vanhemmuustaitojen vahvistamista, ammattilaisten tukemista vanhempien kanssa työskentelyssä sekä heidän osaamisensa vahvistamista ja kasvatuskumppanuutta (Kasvuntuki.fi, Halmeen ym. 2018, 9 mukaan). Useiden 2000-luvulla tehtyjen selvitysten perusteella sosiaali- ja terveystalvueluiden painopisteen tulisi olla vanhemmuuden tukemisessa ja lapsen sekä tämän perheen psykososiaalisen hyvinvoinnin edistämässä moniammatillisen yhteistyön voimin (Haaranen 2012, 2).

Yhteisen terveystalvuelvonnann tavoitteena on vanhemmaksi kasvamisen ja parisuhteen tukeminen, sekä perheen sosiaalisen tukiverkoston edistäminen. Yleisen terveystalvuelvonnann alaisuuteen kuuluu muun muassa psykososiaalinen ja fyysinen kehitys, päihteeet, lähisuhteväkivalta, ravitsemus, liikunta, seksuaaliterveys, median merkitys terveyteen sekä soveltaen sosiaali- ja terveystalvuelvuelut. Täydentävä terveystalvuelvonta puolestaan pitää sisällään vanhempien hyvinvoinnin, jaksamisen ja keskinäisen vuorovaikutuksen tukemisen. Oppilaan/opiskelijan kohdalla terveystalvuelvonta pyrkii tukemaan ja edistämään itsenäistymistä, hyviä elämäntapoja, fyysistä ja mielenterveydellistä toimintakykyä sekä opiskelukykyä. (Valtioneuvoston asetus 338/2011.)

4.2 Vanhemman tukemisen merkitys

Vuorenmaan (2016, 83) tutkimuksen tulokset antavat viitteitä siitä, että vanhempien osallisuus tukee perheen arkea ja myös vanhemmuudessa selviytymistä. Tämä merkitsee sitä,

että osallisuuden vahvistuminen parantaa perheen hyvinvointia. Silloinkin, kun perhe on haasteen tai vaikeuksien edessä, vanhemman osallisuuden tukeminen saattaa parantaa perheen selviytymistä nykyisessä hetkessä, sekä pienentää riskiä vaikeuksien aiheuttamille pitkäaikaisvaikutuksille perheenjäsenten hyvinvoinnissa.

Vanhempien itseluottamuksen parantaminen sekä emotionaalisen ja konkreettisen tuen tarjoaminen voivat vahvistaa vanhempien vaikutusmahdollisuuksia, mikä puolestaan edistää perheiden hyvinvointia ja selviytymisvalmiuksia. Lisäksi mahdollisuudet saada oikeanlaista ja oikea-aikaista tukea parantuvat, kun vaikuttamismahdollisuuksia edistetään. Vanhemman voimaantumiseen ovat yhteydessä muun muassa sosiaaliset verkostot, vanhemmuustaidot, perheen ja työn yhteensovitus sekä arjen toimivuus. (Vuorenmaa ym. 2015.)

Useimmilla vanhemmilla on halu muuttua ja kasvaa yhdessä nuoren kanssa, mutta ei välttämättä tietoa muutoksista, jotka nuoruusikä tuo vanhemman ja lapsen suhteeseen. Vanhemmat tietävät nuoren kasvavan ja vanhemmuuden muuttuvan sitä mukaa. He toivoisivat kuitenkin tukea erilaisiin yksityiskohtiin lapsen kasvua koskien, sekä tukea aikuisen ja nuoren suhteessa tapahtuvien muutosten hallintaan tai sopeutuakseen muuttuvaan vanhemmuuteen. Vanhemmat haluaisivat saada ennakoivaa tietoa nuoren kasvun mukanaan tuomista muutoksista kehitystä, mielenterveyden haasteita ja vanhemmuutta koskien varautukseen erilaisiin tulevaisuuden tilanteisiin nuoren kanssa. Vanhemmat, joiden lapsilla on mielenterveyden haasteita kokevat erityisen tärkeäksi tietää, mikä on nuoren normaalia kehitystä ja mikä saattaa olla merkki erityisestä tuen tarpeesta (Wu ym. 2024.)

Tunne-elämän tai käyttäytymisen haasteita omaavien lasten vanhemmilla on usein tavallista enemmän stressiä ja rasittuneisuutta. Lisäksi he kokevat yhteisöllisen avun löytämisen lapselleen haastavaksi. (January ym. 2015.) Lapsen ahdistuksesta tai masennuksesta johdettu käytösoireilu voi aiheuttaa vanhemmassa turhautumista tai suuttumusta, kouluongelmat voivat aiheuttaa vanhemmassa ahdistusta (Sharry 2024). Erityisesti vanhempien henkisen tuen tarve on noussut tutkimuksissa esiin (January ym. 2015; Grudin ym. 2023). Epävarmuus omaa vanhemmuutta kohtaan on erittäin yleistä ja se yhdistetään usein stressaaviin tunteisiin, turhautuneisuuteen, syyllisyyteen, pelkoon tai ahdistukseen, sekä itseluottamuksen puutteeseen. Vanhemman itseluottamusta voidaan tukea lisäämällä itsemyötätuntoa sekä myötätuntoa omaa kasvavaa lasta kohtaan (Sharry 2024.) Vanhemmille suunnattujen interventioiden onkin todettu parantavan nuorten mielenterveyttä (Wu ym. 2024). Nuoren kehitystä, kiintymyssuhdetta ja vanhemmuuden roolia koskevan tiedon lisääminen vahvistaa nuoren ja vanhemman suhdetta (Kristen ym. 2024; Wu ym. 2024). Lisäksi vanhemman saama apu omien tunteiden tunnistamiseen ja tunnesäätelyyn, sekä rakentavampaan

suhtautumiseen nuoren tunneilmaisua kohtaan vähentää nuoren ahdistusta ja masennusoireita (Kehoe ym. 2020).

Suomalaiset vanhemmat ovat maailman uupuneimpien joukossa (Roskam ym. 2020). Vanhempi uupuu vanhemmuuden vaatimusten ylittäessä käytössä olevat voimavarat toistuvasti. Uupumus aiheuttaa väsymystä, tympääntyneisyyttä vanhemman rooliin, sekä emotionaalista etääntymistä lapsista. Vanhempi kokee usein olevansa aiempaa huonompi vanhempi. Vanhemmuuden uupumukseen altistavia tekijöitä on tutkitusti useita, merkittävimpiä ovat vanhemman persoonan joustamattomuuden tai vaativuuden lisäksi sosiaalisen tuen puute. Suomalaisten vanhempien asemaa uupuneimpien joukossa selittää vahvasti Suomen yksilökeskeinen kulttuuri, jossa ihannoidaan yksin pärjäämistä, sekä suoritus- ja kilpailukeskeisyyttä. Oletuksena on, että vanhempi pärjää yksin, eikä apua osata tarjota, eikä pyytää. (Sorkkila & Aunola 2024.) Osa vanhemmista kokee olevansa yksin kasvatukseen liittyvien asioiden kanssa (Wu ym. 2024; Sorkkila & Aunola 2024). Vanhemmuuteen liittyy myös suuria paineita. Intensiivistä vanhemmuutta ihaillaan, vanhemmalta odotetaan asiantuntijan tietoperustaa ja virheettömyyttä. Ulkoapäin tulevien paineiden osalta kokemuksena ovat epärealistiset ja suorituskeskeiset vanhemman ominaisuudet, kuten urasuuntautuneisuus, koulutus, varakkuus ja kaikkivoipaisuus, jotka ovat syvässä ristiriidassa vanhempien omien kärsivällisyyttä ja rakkautta korostavien ominaisuuksien kanssa. Ammattihenkilöiden olisi tärkeää tuoda vanhemmille tietoa siitä, että vanhemmuus ei ole suorite tai lapset projekti, vaan tärkeintä on lasten kanssa yhdessä eläminen ja kasvaminen, ei vanhemmuuden suorittaminen. Vanhemmuuden uupuminen saattaa aiheuttaa vakavia seurauksia perheelle. Pahimmillaan se voi johtaa parisuhdekonflikteihin, päihteiden käyttöön ja itsetuhoisiin ajatuksiin, sekä lasten kaltoinkohteluun ja väkivaltaan. (Sorkkila & Aunola 2024.)

Vanhempi on osin päättävässä roolissa nuoren hoidollisten asioiden, kuten esimerkiksi lapsen mielenterveyshaasteiden tai neuropsykiatrisen oirekuvan hoidon suhteen. Tärkeä osa vanhemman tukemista on varmistaa, että vanhemmalla on riittävä tiedollinen tuki ja tarpeeksi aikaa päätösten tekemiseen. Tärkeää on varmistaa vanhempien saaman tiedon riittävyys, jotta hankittu tieto olisi varmasti tieteellisesti perusteltua ja asianmukaista. Myös annetun tiedon ymmärrettävyyteen tulee kiinnittää huomiota. (Liverpool ym. 2021.) Tässä kouluterveydenhuollolla on oma roolinsa perheiden tukemisen asiantuntijana.

4.3 Vanhemman tukemisen keinot

Vanhemmuuden tuen on todettu vahvistavan vanhemman osallisuutta (Boivin ym. 2020; Wu ym. 2024), sekä tukevan osallisuuteen keskeisesti liittyviä vanhemman vuorovaikutustaitoja suhteessa nuoreen (Kristen ym. 2024; Kehoe ym. 2020; Sharry 2024). Vanhemman osallisuutta voidaan tukea vahvistamalla vanhemmuutta, antamalla tukea perheen arjen

toimivuuden edistämiseksi sekä turvaamalla sosiaalisen tuen saavutettavuuden (Vuoremaa 2016, 83–84). Sihvonen (2020, 88) määrittelee vanhemmuuden tukemisen tarkoittavan perheenjäsenten vuorovaikutuksen tukemista. Lisäksi vanhemmuuden tukeminen käsittää vanhempien vertaissuhteiden ja yhteisöllisyyden tukemisen. Näiden vanhemman tukemisen tapojen avulla voidaan lisätä perheen ja nuoren hyvinvointia. Tukemisen muotoja ovat muun muassa perheiden vertaistuki, vanhemmuuden ja parisuhteen tukeminen sekä erityistukea tarvitsevien lasten perheiden varhainen tunnistaminen (Haaranen 2012, 2).

Vanhempien tukemiseen tähtääviä malleja ja niiden vaikutuksia vanhemmuuteen on tutkittu vähän (Wu ym. 2024). Kasvatus- ja perheneuvonnassa vanhemmuuden tukemisessa lähtökohtana on vanhemman oma näkemys perheen tilanteesta ja mahdollisesta muutoksen tarpeesta. Tavoitteena on auttaa vanhempia löytämään uudenlaisia näkökulmia ja toimintamalleja. Vanhemmuuden tukeminen voi olla ohjattua vertaistoimintaa, voimavarojen karvoittamista ja vahvistamista, tuen aktivointia sekä erinäisten palvelujen järjestämistä perheen tueksi. Lisäksi tukeminen voi olla vanhemman oman perhetaustan selvittämistä ja sen myötä omien toimintatapojen tarkastelemista, vanhemman toimintakyvyn parantamista sekä uudenlaisten toiminta- ja kasvatustapojen löytämistä. (Bildjuschkin 2018, 9–10.) Tärkeää on tukea vanhemman ymmärrystä nuorta kohtaan, sekä lapsen ja vanhemman suhdetta (Wu ym. 2024).

Vanhemman vertaistuki

Vanhemmilla on usein tarve kuulla ja oppia toisten vanhempien kokemuksista. Toisten vanhempien jakamat onnistumisen kokemukset auttavat lisäämään vanhempien tietoa ja omaa osaamista. Vertaisryhmän aloitusvaiheessa ohjaajan tulisi pyrkiä tukemaan vanhempien osallistumista sekä asettaa vanhemmille matalat osallistumisodotukset ja -veloitteet. Vanhempien halukkuus osallistua sekä jakaa kokemuksiaan vaihtelee ja siksi ryhmän ohjauksessa olisi tärkeää tuoda osallistumisodotusten mataluus esiin aikaisessa vaiheessa. Arvostelun pelko ja itsensä epäileminen saattavat estää vanhemman aktiivisen osallistumisen vertaistukiryhmään. Vanhemmat pelkäävät usein kasvatuksellisten virheiden tekemistä sekä siitä seuraavaa arvostelua ja toivoisivat sosiaalista ympäristöä, jossa virheiden tekeminen on normalisoitu. Ryhmätyöskentelyn tukimekanismien tulisikin keskittyä tukemaan ryhmäytymistä ja hyväksyvää asennetta vanhempien välille, sekä asettaa vanhemmuuden vaatimustaso järkevälle tasolle. (Wu ym. 2024.)

Joillakin vanhemmilla sosiaalinen tuki ja mahdollisuus ajatusten vaihtoon puuttuu osin tai kokonaan, jolloin vertaistukiryhmällä on merkittävä merkitys sosiaalisen tuen saamiseen ja oman perhedynamiikan tarkasteluun osin ulkopuolisen silmin (Wu ym. 2024). Vertaistukeen perustuvat tukimuodot lisäävät tehokkaasti vanhemman kokemusta sosiaalisen tuen

saamisesta, minäpystyvyydestä ja hyvinvoinnista. Tällaiset tukimuodot on useimmiten suunnattu vanhemmille, joiden lapsilla on diagnosoituja mielenterveysongelmia. Ohjelmista hyötyisivät kuitenkin myös vanhemmat, joiden nuorilla on riski merkittäviin tunne-elämän tai käyttäytymisen haasteisiin. (January ym. 2015.) Lisäksi vertaistukea ja ohjausta yhdistäviä interventioita voidaan käyttää ennaltaehkäisevästi vanhemmuustaitojen kehittämiseen nuoren mielenterveyden tukemiseksi (Wu ym. 2024). Ennaltaehkäisevän vertaistukiryhmän toimivuutta tutkivassa tutkimuksessa vanhemmat osallistuvat vertaistukiohjelmaan aktiivisesti. Ohjelma sisälsi viikoittaisia vertaistukiryhmiä ja puheluita ammattihenkilöiltä. Puheluiden määrää muokattiin vanhempien tarpeiden mukaisesti. Henkisen tuen tarve oli yksi syy suurempaan puhelumäärään. Tutkimuksen mukaan vanhempien vertaistukiohjelman kautta saama konkreettinen sekä sosiaalinen tuki oli merkittävä. Tutkimuksen tulokset olivat samassa linjassa aiempien tutkimusten kanssa, joissa on todettu vertaistukiohjelman lisäävän vanhempien saamaa sosiaalista tukea. (January ym. 2015.)

Ennaltaehkäisevästä arjen vanhemmuuteen ja nuoren minäkuvaan liittyvästä interventiosta esimerkkinä on Forbesin ym. (2024) toteuttama ryhmämuotoinen interventio. Luokkahuoneperusteisen interaktiivisen ja useista tapaamisista koostuvan intervention tavoitteena oli parantaa äitien kehonkuvaa, seurauksena positiivisen kehonkuvan mallin siirtäminen tyttärelle. Interventio lisäsi merkittävästi äitien vanhemmuustaitoja, itsevarmuutta ja tietoa positiivisesta kehonkuvasta, sekä kehitti kykyä esimerkin näyttämiseen positiivisesta kehosuhteesta. Äidit osallistuivat toimintaan aktiivisesti ja antoivat interventiolle hyvät arvot. Tämän tyyppiset interventiot havaittiin tehokkaaksi tavaksi lisätä vanhempien tietoa ja vanhemmuustaitoja.

Wun ym. (2024) mukaan vanhempien ohjauksen keskeisen sisällön tulisi perustua tutkimukseen ja teoretietoon. Lisäksi ohjaukseen tulisi sisällyttää yleisiä tai ryhmän kannalta keskeisiä vanhemmuuden haasteita, jotka mahdollistavat samaistumisen tunteen, sekä yhteisten oppimistavoitteiden muodostumisen. Vanhempien tarpeet ja haasteet on mahdollista selvittää etukäteen esimerkiksi haastattelujen ja työpajojen avulla sekä suunnitella interventioiden teoreettinen ja empiirinen aineisto näiden perusteella.

Esimerkki vertaistukiryhmän positiivisista vaikutuksista on Boivin ym. (2020) tutkimuksessa järjestetty ryhmämuotoinen tuki transnuorten vanhemmille. Tuen keskeisinä aihealueina olivat olennaisen tiedon jakaminen, keskustelu nuoren trans-ilmoituksen herättämistä tunteista, sekä vanhempien nuorelle antama tuki transitoon. Tavoitteena oli tarjota tila tapaamisiin ja tuen saamiseen, paikka, jossa on mahdollista jakaa kokemuksia ja huolehtia vanhemmuudesta haasteellisessa tilanteessa ammattilaisten johdolla. Vuoden seuranta-aikana vanhemmat kiintyivät ryhmään ja kokemusten jakamisessa tapahtui selkeää muutosta

keskustelun traumaattisen sävyn vähetessä ryhmässä pisimpään olleiden vanhempien osalta. Sävy kehittyi kohti aktiivisen vanhemmuuden roolin uudelleen vahvistamista ja vanhemman ja lapsen välisen suhteen harmonisointia. Vanhemmat kokivat saaneensa henkilökohtaista apua itselleen, sekä apua lapsen tarpeista nousevien kasvatuksellisten vastausten jäsentämiseen. Perhedynamiikkaa kuvattiin rauhallisemmaksi ja joustavammaksi, ja nuorten osalta kuvattiin hyötyjä sekä perhesuhteiden, että käyttäytymisen näkökulmasta.

Sähköiset alustat ja online-interventiot

Tiedonhakumme perusteella vanhemmuuden tukemiseksi on kehitetty erilaisia sähköisiä alustoja ja online-interventioita, joita useimmiten ohjaa terveydenhuollon ammattilainen. Vanhemmat ovat kokeneet haasteelliseksi toteuttaa itsenäisesti ohjaamattomassa online-interventiossa hankkimiaan strategioita käytännössä (Wu ym. 2024). Havaitsimme, että ryhmän muodostamisen lähtösyystä riippumatta sähköisillä interventioilla on saavutettu useita positiivisia hyötyjä. Esimerkiksi pakolaistaustaisilla vanhemmilla (Kristen ym. 2024) kiintymyksen vahvistamiseen perustuva ohjelma vahvisti vanhemman ja nuoren suhdetta. Tähän johti vanhempien saama tieto kiintymyssuhteesta, nuoren kehityksestä ja vanhemmuuden roolista uudessa kontekstissa, mikä lisäsi vanhemman minäpystyvyyden tunnetta, sekä taitoja emotionaalisen virittyneisyyden ja vuorovaikutuksen hallintaan.

Masennus- tai ahdistusoireisten lasten vanhemmille suunnattuja interventioita esiintyy useammassa tutkimuksessa. Grudinin ym. (2023) tutkimuksessa vanhemmat otettiin positiivisin tuloksin osaksi lapsen masennuksen hoitoa. Hoitomuotona oli sähköinen käyttäytymisen aktivointiohjelma. Nuoret ottivat mielellään vanhemmat mukaan hoito-ohjelmaan ja vanhemmat kokivat ohjelmaan osallistumisen tärkeäksi. Erityisen tarpeelliseksi he kokivat terapeutilta saadun emotionaalisen tuen sekä vanhempien yhteistyötä vahvistavan tuen. Myös (Khor ym. 2022) toteuttama terapeutin vetämä online-interventio ahdistuksesta tai masennusoireista kärsiville nuorille ja heidän vanhemmilleen toi parannusta vanhemmuuteen. Interventio paransi vanhemman itsetehokkuutta, vanhemman ja nuoren kiintymyssuhdetta sekä perhedynamiikkaa ja vähensi vanhemman vanhemmuudesta kokemaa stressiä. Tutkimuksen tulokset viittasivat myös intervention paikkaavan palveluiden puutetta, joille olisi tarvetta siinä vaiheessa, kun vanhempi etsii apua lapselleen.

Positiivisia tuloksia on saatu myös Britanniassa käytössä olevalla digitaalisella alustalla, jolla masennus- tai ahdistusoireiset nuoret tekevät tehtäviä yhdessä vanhempiensa kanssa. Tehtävät käsittelevät esimerkiksi ongelmanratkaisua, ahdistuksen arviointia ja strategioita huolien hallitsemiseen. Tämän kaltaisen yhteistyön ajatellaan varmistavan, että vanhemman osuudesta nousevat ideat ja strategiat saadaan valjastettua myös nuoren käyttöön. Vanhempien osalta tavoitteena on vanhemman voimaannuttaminen nuoren myötätuntoisen

ja positiivisen ymmärtämisen kautta. Tämä ymmärrys voi auttaa vanhempia löytämään rakentavampia tapoja toimia haastavissa tilanteissa ja auttaa parempien valintojen tekemisessä. Tavoitteena on auttaa vanhempia ymmärtämään lastensa kokemusta paremmin. Tämän lisäksi yhtä tärkeä tavoite on vanhempien empaattinen suhtautuminen omiin tunteisiinsa. Tämä saattaa auttaa heitä pysähtymään ja vastaamaan nuoren tunteeseen tai reagointiin vähemmän reaktiivisesti, mikä myös estää negatiivisuuden vaikutusta nuoren itsetuntoon. Alustan lopullinen tavoite on tukea nuoren menestystä ja onnellisuutta, sekä sellaisen perhe-elämän rakentamista, josta hyötyvät sekä lapset että aikuiset. Alusta on monikäyttöinen ja sitä on suunniteltu otettavaksi käyttöön myös kouluissa, joissa sitä voitaisiin käyttää ennaltaehkäisevänä vanhemmuuden tukemisen keinona. (Sharry 2024.)

Viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana käyttöön on tullut erilaisia tunnesosialisaatioon eli tunnesäätelytaitoihin liittyviä interventioita. Näiden on todettu olevan tehokkaita vanhempien ja lasten välisessä tunnesosialisaatiossa vaikuttaen tätä kautta nuoren sisä- ja ulko-suuntatutuneisiin käyttäytymisen haasteisiin. Tunnesosialisaatioon liittyvistä interventioista ovat hyötynneet yleisesti sekä nuoret, että nuorten vanhemmat, mutta eniten interventioista hyöttyvät perheet, joissa on eniten haasteita. (Kehoe ym. 2020.)

5 Menetelmälliset lähtökohdat ja toteutus

5.1 Soveltava laadullinen tutkimus

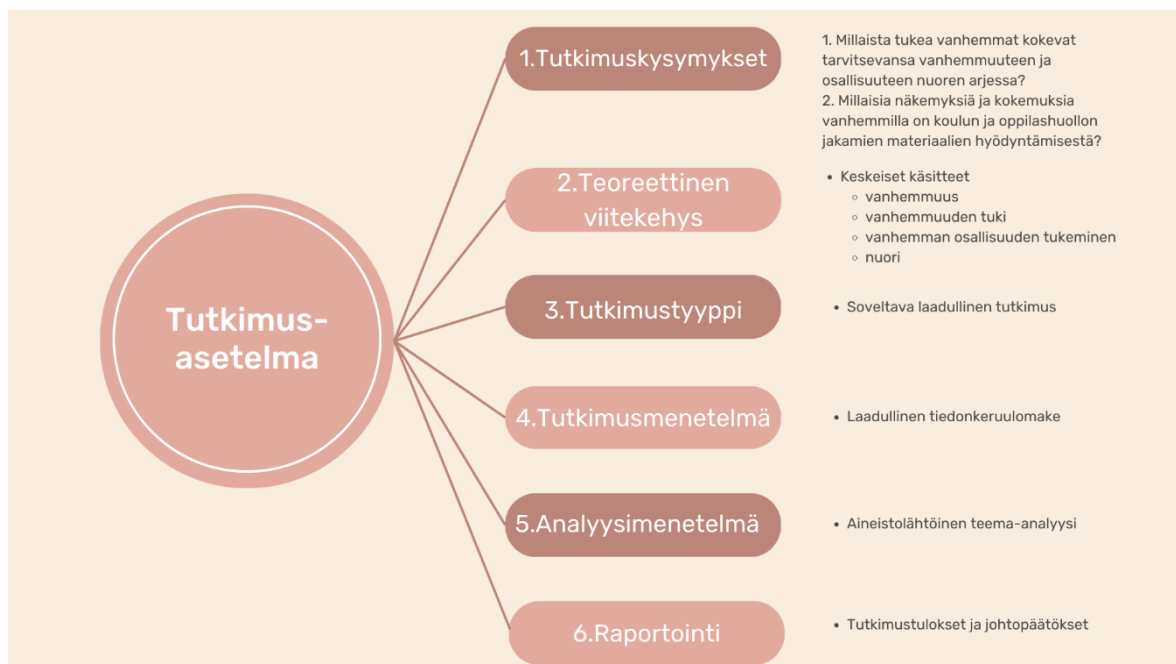
Tieteellinen tutkimus on järjestelmällinen, kurinalainen ja täsmällinen. Järjestelmällisyydellä ja kurinalaisuudella viitataan siihen, että tiedon tuottaminen tapahtuu tieteelliselle tutkimukselle hyväksytyjen metodien avulla. Metodeja ovat muun muassa teoria, käsitteet, mallit, tutkimusmenetelmät, aineiston keruutavat, analyysitavat sekä argumentointi. Täsmällisyydellä puolestaan viitataan tutkimusongelman ja -kysymysten sekä tavoitteiden täsmälliseen esittämiseen. Myös tutkimusmenetelmä, aineiston keruutapa, teoreettinen viitekehys, analyysitapa, tutkimustulokset ja johtopäätökset tulee esittää täsmällisesti. (Vilka 2021.) Soveltavan tutkimuksen tavoitteena on tuotetun tiedon hyödyntäminen käytännössä esimerkiksi luomalla uusia menetelmiä tai keinoja tietyn ongelman ratkaisemiseksi (Tilastokeskus).

Laadullisessa tutkimuksessa korostuu todellisuuden ja tiedon subjektiivinen luonne. Laadullisessa tutkimuksessa käsitellään yksittäistapauksia ja tutkittavien kokemuksia, joiden perusteella pyritään muodostamaan teoreettisesti pätevä tulkinta tutkimuksen kohteena olevasta ilmiöstä. Laadullinen tutkimus pyrkii nostamaan esille erilaisia näkökulmia aiheen tarkastelemiseksi. (Puusa & Juuti 2020.) Laadullisessa aineiston keräämisessä oleellista on aineiston sisällöllinen laajuus eikä niinkään aineiston suuruus kappalemäärinä. Suuri lukumäärä ei yleensä korvaa sisällöllistä laatua. (Vilka 2021.) Laadullisessa tutkimuksessa ei ole tarkoitus luoda teorioita vaan ennemminkin esitellään tietoa tai tehdään tyypittelyjä, jotka muodostavat ikään kuin teoreettisia yleistyksiä (Puusa & Juuti 2020).

Teoreettisen viitekehysten tiedonhaussa käytimme useampia tietokantoja. CINAHL-tietokannassa käytimme hakulausekkeessa erilaisia vanhemman tukemista kuvaavia termejä kuten support, promote, encourage yhdistettynä vanhempiin, sekä nuoruutta kuvaavia termejä kuten young ja adolescent. Hakuun lisättiin sanoja myös subject heading-toiminnon avulla. Etsimme CINAHL-tietokannasta myös tietoa erilaisista vanhemman tukemiseen käytetyistä menetelmistä hakulausekkeella, jossa yhdistettiin vanhemmuus ja interventio, esimerkiksi parenting program, sekä nuorta kuvaava sana. Scopus-tietokannassa käytimme samoja hakusanoja kuin CINAHL:ssa ja lisäksi vanhemman tukemista kuvaavien termien ja vanhemmuuden yhdistämisessä läheisyysoperaattoria. Lisäksi käytimme LAB ammattikorkeakoulun LUT-tiedekirjaston hakupalvelua LAB Primoa. Hakusanoina käytimme eri yhdistelmillä ja erilaisia sanan katkaisuja käyttäen vanhempi, tuki, tukeminen, nuori ja osallisuus. Englanninkielisinä versioina käytössä olivat parental, involvement, adolescent ja support. Etsimme soveltuvaa tietoa myös yliopistojen julkaisuarkistoista esimerkiksi

terveystieteiden tutkimusyksiköistä. Hakusanoilla saatujen lähteiden sopivuus arvioitiin ensisijaisesti otsikon ja tiivistelmän perusteella.

Kuviossa 1 on kuvattuna soveltavan laadullisen tutkimuksemme tutkimusasetelma. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää vanhempien tuen tarpeita vanhemmuuteen ja osallisuuteen nuoren arjessa. Tämän lisäksi tarkoituksena oli selvittää vanhempien näkemyksiä sen hetkistä koulun ja oppilashuollon jakamista digitaalisista materiaaleista. Näistä aiheista muotoilimme kaksi tutkimuskysymystä sekä tiedonhaun tuloksena teoreettisen viitekehyksen, jonka keskiössä ovat vanhempien osallisuus nuoren arjessa sekä vanhemman tukemisen tavat ja tukemisen merkitys. Opinnäytetyömme pääkäsitteet ovat vanhemmuus, vanhemmuuden tuki, vanhemman osallisuuden tukeminen ja nuori. Aineiston keräämisen menetelmäksi valikoitui laadullinen tiedonkeruulomake ja aineisto analysoitiin teema-analyysin avulla. Analyysin valmistuttua raportoimme tutkimustulokset ja johtopäätökset sekä viimeistelimme opinnäytetyömme.

Kuvio 1. Tutkimusasetelma

5.2 Aineiston keruu ja tutkimukseen osallistujat

Laadullinen tiedonkeruulomake on haastattelun tavoin menetelmä, joka kohdistuu tietoisuuden ja ajattelun sisältöön (Galura ym. 2022). Laadullisen tutkimuksen ominaispiirteisiin kuuluu kiinnostus ihmisten kokemuksia kohtaan, tutkimusmenetelmien strukturoimattomuus

sekä analyysin kuvailevuus (Pölkki 2024b). Avoimia kysymyksiä sisältävä tiedonkeruulomake on paljon käytetty laadullinen tutkimusmenetelmä. Sen avoimet kysymykset mahdollistavat syvällisen näkemyksen muodostamisen tutkittavasta asiasta. (Galura ym. 2022.) Avoimia kysymyksiä sisältävät tiedonkeruulomakkeet voivat tuoda uutta tärkeää tietoa tutkittavasta ilmiöstä. Ne mahdollistavat erilaisia vastausmuotoja, koska vastausvaihtoehdot eivät ole ennalta määriteltynä kuten määrällisissä kyselyissä. (Riiskjaer ym. 2012, Galuran ym. 2022 mukaan.)

Laadullista tutkimusta voi suorittaa monin eri tavoin ja se mahdollistaa monia erilaisia lähestymistapoja. Aineistonkeruumenetelmän valinnassa keskeistä on sen tarkoituksenmukaisuus. (Puusa 2020a.) Tutkimuksessamme tiedonkeruu toteutettiin avoimia kysymyksiä sisältävällä tiedonkeruulomakkeella (Liite 1) Webropol-kyselynä. Kyseinen ohjelma mahdollistaa anonyyminä vastaamisen, mikä voi madaltaa kynnystä vastaamiseen. Lisäksi verkkokysely mahdollistaa vastaamisen ajasta ja paikasta riippumatta. Laadullinen tiedonkeruulomake valikoitui tutkimustavaksi tutkimuskysymysten mahdollisen arkaluontoisuuden vuoksi. Haastattelutilanteeseen liittyy useita virhelähteitä, jännitystä ja korostunut mahdollisuus sosiaalisesti hyväksytyjen vastausten antamiseen (Puusa 2020a). Avoimia kysymyksiä sisältäviä kyselyitä käytetään vastauksena näihin ongelmiin, koska ne mahdollistavat hankaliin aiheisiin vastaamisen todenmukaisesti ilman pelkoa kritiikistä (Zull 2016, Galuran ym. 2022 mukaan). Tästä syystä niitä käytetäänkin usein tuomaan tietoa haastavista terveydenhuoltoon liittyvistä aiheista, kuten työnantajan ja työntekijän suhteeseen liittyvistä kysymyksistä (Galura ym. 2022). Lisäksi avoin kysely mahdollistaa laajan otannan saamisen, mikä auttaa vastaamaan yhteistyökoulumme terveydenhoitajan asettamaan toiveeseen tutkimuksemme tuottamaa tietoa koskien.

Laadullisessa tutkimuksessa avoimien kysymysten suosio on kasvanut lähivuosikymmenien aikana. Laadullisessa tutkimuksessa avoimet kysymykset toimivat keinona saada selville, mikä on keskeisintä ja tärkeintä vastaajan ajattelussa. (Hirsjärvi ym. 2014, 200–201.) Avoimien kysymysten vastaukset ovat käsittelyvaiheessa työläämpiä, mutta toisaalta avoin kysymys voi toimia suljettua vaihtoehtoa paremmin. Avoimien kysymysten kautta vastaamista ei rajata ehdottamalla vastausta vaan vastaajat saavat mahdollisuuden ilmaista mielipiteensä täysin spontaanisti ja kertoa sen mitä ajattelevat. (Vilkkä 2021; Hirsjärvi ym. 2014, 200–201.) Lisäksi avoimien kysymysten kautta tulee ilmi, minkälainen vastaajan tietämys on kyseisestä aiheesta (Hirsjärvi ym. 2014, 201).

Tiedonkeruulomakkeen kysymykset pohjautuvat tutkimuksen teoreettiseen viitekehykseen sekä tutkimuskysymyksiin. Tiedonkeruulomakkeen relevanttiuden varmistamiseksi toteutimme esikyselyn, jossa saatekirje ja kysely lähetettiin kahdelletoista kohderyhmäämme

kuuluvalla henkilöllä. Kyselyn esitestaaminen parantaa tutkimuksen luotettavuutta varmistamalla, että tutkimuksessa käytetty tiedonkeruulomake ohjaa antamaan tutkimuskysymysten kannalta relevantteja vastauksia (Kyngäs ym. 2020, 43). Esikyselyyn vastasi yhteensä kymmenen henkilöä. Näistä yhdeksän antoi luvan hyödyntää vastauksia lopullisessa opinnäytetyössä. Esikysely sisälsi varsinaisen tiedonkeruulomakkeen lisäksi kohdan, jossa kysimme vastaajien mielipidettä kysymysten ymmärrettävyydestä ja selkeydestä sekä tarjosimme mahdollisuuden vapaaseen palautteeseen. Saatujen vastausten perusteella tiedonkeruulomakkeen kysymykset ohjasivat vastaajat antamaan tutkimuskysymysten kannalta olennaisia vastauksia. Palautteen perusteella selkeytimme kysymyksiä ja yhdenmuikaistimme termistöä. Paransimme myös saatekirjeen (Liite 2) ja suostumuslomakkeen saatavuutta sekä avasimme osallisuuden käsitettä tiedonkeruulomakkeeseen. Laadullisen tiedonkeruulomakkeen laatimisessa selkeys on oleellinen asia. Kysymysten tulee merkitä kaikille samaa, mikä on haastavaa. Verkkomuotoisessa vastaamisessa kyselyyn vastaaminen tulisi onnistua lyhyessä ajassa. (Hirsjärvi ym. 2014, 202–203.) Vehkalahden (2014, 47–48) mukaan saatekirjeellä voidaan vaikuttaa mielenkiinnon heräämiseen ja myös vastausten luotettavuuteen. Vastaajista yhdeksän hyväksyi vastausten hyödyntämisen lopullisessa opinnäytetyössä, joten ne siirtyivät myös lopulliseen analysoitavaan aineistoon.

Varsinainen tiedonkeruulomake lähetettiin Wilma-järjestelmän kautta kaikkien 8. ja 9.-luokkalaisten vanhemmille. Oppilaita on 8. luokalla 81 ja 9.luokalla 79 eli yhteensä 160. Tutkimuslupa pyydettiin yläasteen rehtorilta, koska Wilma on Oulun kaupungin alainen viestintäjärjestelmä. Tiedonkeruulomakkeen lähettämässä saimme apua koulun terveydenhoitajalta, joka toimitti tiedonkeruulomakkeen edelleen vanhemmille Wilma-järjestelmän kautta. Lähetimme terveydenhoitajan kautta muistutuksen kyselystä kaksi viikkoa kyselyn aloittamisen jälkeen. Kyselyyn vastaaminen oli mahdollista kolmen viikon ajan. Tämän varsinaisen tiedonkeruulomakkeen kautta saimme vastauksia yhteensä kaksikymmentä. Nykypäivän runsas kyselyiden määrä saattaa vähentää halukkuutta osallistua erinäisiin tutkimuksiin (Hirsjärvi & Hurme 2022). Opinnäytetyön aineisto muodostui 29 vanhemman vastauksesta.

5.3 Aineiston analyysi

Tiedonkeruulomake sisälsi kolme kysymystä. Kokonaisuudessaan kyselyyn vastasi 29 vanhempaa. Ensimmäiseen ja kolmanteen kysymykseen saimme 29 vastausta. Toiseen kysymykseen saimme 26 vastausta. Joissakin tapauksissa vastaus oli yksittäinen sana, esimerkiksi "en", jolloin vastaus ei ollut tutkimuksen kannalta merkittävä tai hyödynnettävissä. Ensimmäisessä ja toisessa kysymyksessä kymmenen vastausta sisälsi kaksi lausetta tai useamman lauseen. Kolmannessa kysymyksessä 18 vastausta sisälsi kaksi lausetta tai useamman lauseen. Muilta osin vastaukset olivat yhden lauseen vastauksia tai joissakin

satunnaisissa tapauksissa yksittäisiä sanoja. Word-tiedoston muodossa aineiston tekstiä oli lähes viiden A4-sivun verran (fontti arial, koko 12). Vastaukset olivat pääasiassa tiiviitä ja jo yhdessä lauseessa oli runsaasti asiasisältöä. Tämä mahdollisti sen, että lyhyestäkin vastauksesta oli eroteltavissa erilaisia teemoja.

Tutkimuksen aineisto analysoitiin teema-analyysillä eli aineistolähtöisellä analyysillä. Väljänä metodisena viitekehyksenä se mahdollistaa laadullisen aineiston monipuolisen tarkastelun (Puusa 2020b). Aineistolähtöisessä analyysissä pyrkimyksenä on muodostaa teoreettinen kokonaisuus kerätystä tutkimusaineistosta (Tuomi & Sarajärvi 2018). Tutkija tavoittelee aineistosta jonkinlaista logiikkaa tai tyyppikertomusta (Tuomi & Sarajärvi 2002, Vilkan 2021 mukaan). Teema-analyysissä aineistosta pyritään löytämään toistuvia merkityksiä (Clarke & Braun 2006). Teemaan on tarkoitus sisällyttää jokin tutkimuskysymykseen kytköksissä oleva oleellinen tieto kuten asiakokonaisuus tai siihen kytköksissä olevia tyypillisiä piirteitä (Clarke & Braun 2006; Juhila 2021).

Aineistoa analysoitiin jo tutkimuksen käynnissä ollessa. Tämä auttaa määrittämään onko tutkimuskysymysten muotoilu oikeanlainen. Laadullisessa tutkimuksessa on tavallista, että tutkimuskysymystä muokataan saadun aineiston perusteella. (Kyngäs 2020, 15.) Aineistoa läpi käydessämme päädyimme muuttamaan toista tutkimuskysymystä, jolloin se korreloi aineiston kanssa paremmin. Laadullisen tutkimuksen edetessä ja uuden lisätiedon ilmetessä, tutkija voi palata tutkimusprosessissa taaksepäin ja muuttaa tarvittaessa tehtyjä valintoja (Vilka 2021). Analyysivaiheessa keskustelimme tulkinnoista yhdessä sekä palasimme aineistoon useita kertoja varmistaaksemme tulkintojen oikeellisuuden (Kyngäs ym. 2020, 15, 45).

Saturaatiota voidaan käyttää yhtenä menetelmänä riittävän aineiston määrän arvioinnissa ja varmistamisessa. Aineisto on saturoitunut, kun vastaukset eivät tuota enää uutta tietoa. Saturaatiota ei ole koskaan mahdollista täysin varmistaa, koska koskaan ei voi tietää olisiko seuraavassa vastauksessa tullut jotain uutta, tällöin saturoituminen jää tältä osin tutkijoiden päättelyn varaan. (Kyngäs ym. 2020, 43, 47.) Ensimmäisen tutkimuskysymyksen osalta saturaatio jäi mahdollisesti saavuttamatta, sillä vielä viimeisessä saamassamme vastauksessa tuli esiin uusi asia, jota vastauksista ei ollut noussut aiemmin esiin. Tämäkin näkökulma asettui kuitenkin hyvin lopulliseen analyysiin sopivaan, asianmukaiseen alateemaan, joten kyseessä ei ollut niin erilainen näkökulma, että se olisi jäänyt aineistosta irralliseksi. Toisen tutkimuskysymyksen osalta saturaatio tapahtui 23. vastauksen kohdalla, jonka jälkeen uutta tietoa ei vastauksista enää ilmennyt.

Etenimme teema-analyysissä Clarken ja Braunin (2006, Taulukko 1) temaattisen analyysin vaiheita mukaillen. Laadullisen analyysin tekijällä tulisi olla hyvä ymmärrys aineiston

sisällöstä ennen analyysin aloittamista, joten kävimme materiaalia aluksi läpi useaan kertaan. Suositeltavaa on lukea aineisto läpi useaan kertaan ennen seuraavaan vaiheeseen siirtymistä. (Kyngäs 2020, 14; Puusa 2020b.) Loimme jokaiselle vastaajalle oman tunniste-koodin, joka kulki vastauksen mukana koko prosessin ajan. Seuraavaksi lähdimme erotte- lemaan tutkimuskysymysten kannalta oleellisia asioita aineistosta ja jätimme muut asiat analyysin ulkopuolelle. Laadullisen tutkimuksen aineistosta saattaa löytyä mielenkiintoisia asioita, mitkä eivät ole itse tutkimuksen kannalta oleellisia. Tutkijan on tärkeää keskittyä ja pidättäytyä omassa suunnitelmassaan ja jättää ylimääräinen, tutkimuksen ulkopuolinen tieto pois itse tutkimuksesta. (Tuomi & Sarajärvi 2018.) Kyselyyn saamiemme vastausten tiiviys ja vahva asiasisältö vähensi redusoinnin tarvetta voimakkaasti, eikä käytännössä yksikään lause jäänyt pois lopullisesta aineistosta.

Vaihe	Prosessin kuvaus
Aineistoon tutustuminen	Aineiston lukeminen useaan kertaan, alustavat muistiinpanot
Avainsanojen tai koodien luominen	Mielenkiintoisten asioiden systemaattinen koodaaminen
Teemojen etsiminen	Koodien ja muun materiaalin kokoaminen mahdollisiksi teemoiksi
Teemojen tarkastelu	Tarkistus, että koodit ja muu kerätty tieto korreloi teemojen kanssa, saadaan aikaan temaattinen kartta itse analyysistä
Teemojen määrittelyminen ja nimeäminen	Jokaisella teemalla on selkeä määritelmä ja nimi, jatkuvalla analyysillä tarkennetaan teemojen yksityiskohtia
Raportointi	Otteita aineistosta, lopullinen analyysi sekä sen yhteys tutkimuskysymykseen ja teoria-osuuteen

Taulukko 1. Teema-analyysin vaiheet (mukailtu Clarke & Braun 2006)

Aineiston maltillisen koon vuoksi päädyimme viemään Webropolista Word-tiedostoon oleelliset lauseet, joista teimme pelkistyksiä (Taulukko 2). Teimme alustavaa koodausta värien avulla aineistoon ja yhdistelimme siten samankaltaiset ilmaukset. Värikoodauksissa tapahtui tutkimuksen edetessä muutoksia, koska alkuun muodostuneet ryhmät olivat laajoja. Ryhmien sisältä oli vielä eroteltavissa erilleen pienempiä ryhmiä, joiden avulla teemoittelu lähti rakentumaan selkeämmin. Ryhmittelyssä löytämämme samankaltaiset värikoodit muodostivat alateemoja. Tämän jälkeen vertasimme vielä alateemoja keskenään ja yhdistimme niistä samankaltaiset yhteen ylateemoiksi (Taulukko 3). Laadullisen aineiston analyysin tavoitteena on onnistua kuvailemaan, tulkitsemaan sekä ymmärtämään tutkimuksen kohteen ilmiötä. Lisäksi sen tarkoitus on tuottaa kokonaisuus, jonka avulla luodaan perusteltu

tulkinta ja johtopäätökset tutkittavana olleesta ilmiöstä. (Puusa 2020b.) Tulososion otsikot 6.1 ja 6.2 on muodostettu tutkimuskysymysten pohjalta. Alaotsikot on muotoiltu yläteemojen mukaan, joiden yhteydessä on luettavissa jokaisen yläteeman muodostaneet alateemat.

Alkuperäisilmaus	Pelkistys
<i>“Tiedotteet on hyviä ja materiaalit ajantasaisia. Ei ole erityistä tiedotetta mikä olisi jäänyt mieleen. Kaikki ajantasaiset tiedotteet mitä nuorten vapaa-ajalla/sosiaalisessa mediassa yleensä on meneillään on hyviä.” K17</i>	Tiedotteet toteutustapana hyviä Tiedotteiden aiheiden ajantasaisuus Konkreettinen tiedontarve nuorten vapaa-ajasta ja somesta
<i>“Olen osallistunut yhteen webinaariin, muitakin mielenkiintoisia olisi ollut, mutta en ole niihin ehtinyt osallistumaan. En muista webinaarin aihetta, kun se oli syksyllä, mutta jokin nuoriin liittyvä, jossa nuoretkin saivat sanoa omia mielipiteitään.” K12</i>	Webinaari toteutustapana Materiaalin mielenkiintoinen aihe Ei ehdi osallistua
<i>“Ei ole ollut minulle hyödyllistä infoa” K11</i>	Ei itselle hyödyllistä tietoa

Taulukko 2. Esimerkki aineiston pelkistämisestä

Pelkistys	Alateema	Yläteema
Materiaalien mielenkiintoinen aihe Hyödyllisiä aiheita	Materiaalien hyödyllisyys	Digitaalisten materiaalien ajankohtaisuus kasvatustyössä
Ei itselle hyödyllistä tietoa Ei tuen tarvetta, siksi ei hyödyllistä tietoa	Materiaalien epärelevanttius omassa kasvatustyössä	
Konkreettinen tiedontarve nuorten vapaa-ajasta ja somesta Tieto nuoruusiän haasteista Tieto alueen nuorten illanvietosta	Konkreettisen tiedon tarve	
Ei ehdi osallistua Jätkikäteen pitäisi pystyä katsomaan materiaali Tietotulvan vuoksi ei jaksakaan keskittyä kaikkeen	Elämäntilanteeseen liittyvät rajoitteet	Digitaalisten materiaalien saavutettavuus
Tiedotteita ja materiaaleja tulee paljon	Materiaalien liian suuri määrä	

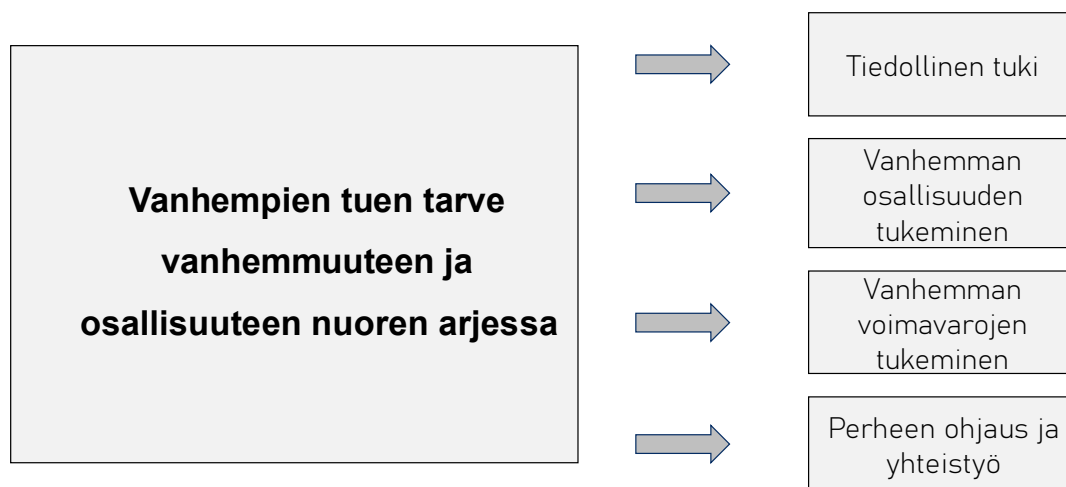
Runsaan viestimäärän joukosta vaikea löytää		
Tiedotteiden aiheiden ajantasaisuus Tasapuolinen tiedotus kaikille	Yleinen materiaalien saavutettavuus	
Tiedotteet toteutustapana hyviä Webinaarit toteutustapana	Hyödylliseksi koettu toteutustapa	

Taulukko 3. Esimerkki ryhmittelystä ja teemoittelusta

6 Tutkimuksen tulokset

6.1 Vanhempien tuen tarve vanhemmuuteen ja osallisuuteen nuoren arjessa

Vanhempien kokemat vanhemmuuden ja osallisuuden keskeiset tuen tarpeet liittyivät tiedolliseen tukeen, vanhemman osallisuuden tukemiseen, vanhemman voimavarojen tukemiseen sekä perheen ohjaukseen ja perheen kanssa tehtävään yhteistyöhön. Tiedollisen tuen osalta vanhemmat kuvasivat moninaisia tiedon tarpeita, joiden kuvailivat olevan tarpeen käytännön kasvatustyössä niin vanhempien toteuttaman toiminnan kuin myös nuoren ymmärtämisen näkökulmasta. Vanhemmuuden osallisuuden tukeminen nousi esiin tekijöinä, jotka tukevat vanhemman itsevarmuutta kasvatustyössä sekä lisäävät perheen yhteenkuuluvuuden tunnetta. Vanhemman voimavarojen tukeminen näyttäytyi tarpeena vanhemman hyvinvoinnin ja jaksamisen psyykkiselle, sosiaaliselle ja käytännön tukemiselle nuoruusiän myllerrysten keskellä. Koko perheen tai yksittäisten perheenjäsenten saama ohjaus sekä kasvatusyhteistyö koulun kanssa nousi myös olennaiseksi tarpeeksi vanhempien vastauksissa.

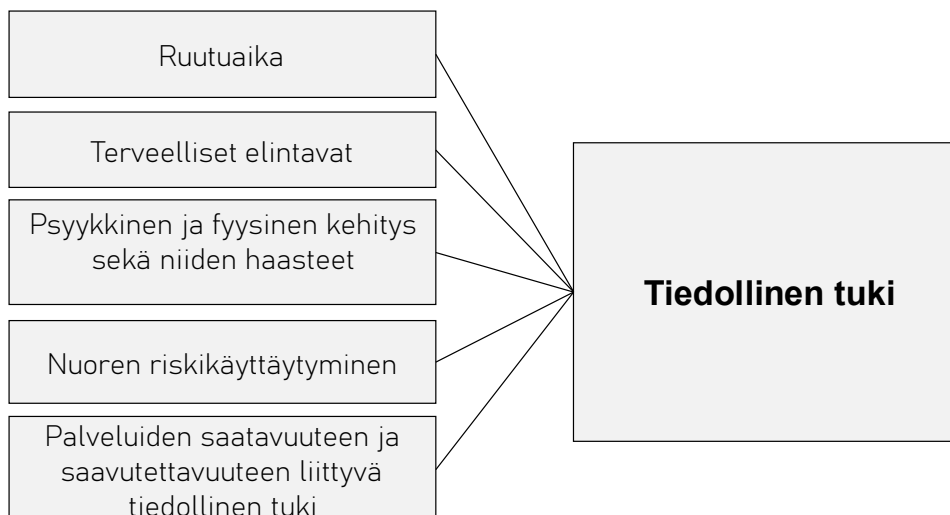
Kuvio 2. Vanhempien tuen tarpeet

6.1.1 Tiedollinen tuki

Kyselyyn vastanneet vanhemmat kuvasivat laajasti erilaisia osa-alueita nuoren arjessa ja kehityksessä, joihin he kaipasivat ajantasaista tietoa vanhemmuutensa ja osallisuutensa tueksi. Tiedollinen tuki nousi aineistossa keskeiseksi tekijäksi. Vanhemmista moni tunnisti

tiedonsaannin toimivan pelkän informaation saamisen sijaan myös osallistavana tekijänä, joka mahdollistaa paremmin asioihin puuttumisen tai näiden nostamisen keskusteluun nuoren kanssa. Tiedollisen tuen tarvetta vanhemmat kokivat aiheissa: ruutuaika, terveelliset elintavat, psyykinen ja fyysinen kehitys sekä niiden haasteet, nuoren riskikäyttäytyminen sekä palveluiden saatavuuteen ja saavutettavuuteen liittyvä tiedollinen tuki. Vanhemmat kokivat tiedollisen tuen mahdollistavan vanhempien paremman puuttumisen ja osallistumisen oman nuoruuskäisen lapsensa arjessa.

Tällaisia ilmiöitä (ajankohtaisia ilmiöitä koulussa ja vapaa-ajalla) olivat sosiaalisen median "haasteet", sekä kiusaamiseen liittyvät asiat. Näistä tiedottamalla koulu mahdollisti paremmin asioihin puuttumisen, sekä keskusteleminen nuorten kanssa. E7

Kuvio 3. Tiedollisen tuen tarpeet

Ruutuajan suhteen vanhemmat toivoivat tietoa sosiaalisen median haasteista ja lieveilmiöistä sekä tietoa ruutuajan ja pelaamisen hallinnasta. Monet vanhemmat kertoivat videopelaamisen ja digitaalisten pelien olevan oleellinen osa nuorten arkea, mikä haastaa vanhempia pitämään ruutuajat maltillisina. Runsaan ruutuajan koettiin vaikuttavan muihin arkisiin asioihin esimerkiksi viemällä aikaa esimerkiksi läksyjen teosta tai liikunnasta.

Jos joku osaisi sanoa miten nuoren saisi vähentämään pelaamista ja käyttämään enemmän aikaa läksyihin niin sellaisista keinoista mielellään kuulisin. K20

Mahdollisesti some/nettisisällöt. Nuoret käyttävät näitä yhä enemmän ja monesti minäkuva vääristyy, kun pitää olla ns. tietyssä muotissa. Lisäksi esim. tubettajien matkiminen lisääntyy ja yksilöllisyys poistuu nuorista. K1

Terveellisten elintapojen osalta vanhemmat toivoivatkin tietoa, kuinka tukea nuoren unta, ravitsemusta ja liikkumista. Liikunnan suhteen toivottiin tiedollista tukea etenkin sen lisäämiseen. Osa vanhemmista kuvasi nuorilla olevan esimerkiksi merkittäviä vuorokausirytmien ongelmia.

Kuraattoriin olen ollut yhteydessä kun lapseni vuorokausi rytmi on väärin, koulun jälkeen nukkuu, sitten on puhelimella ja illalla myöhää tekee läksyt jotka kestää yömyöhään. Uni on yöllä vähäistä, sama toistuu viikosta toiseen. K19

...tietoa riittävästä unesta ja ravitsemuksesta E11

Nuoruusiän psyykkisen ja fyysisen kehityksen sekä niihin mahdollisesti liittyvien haasteiden osalta vanhemmat kaipasivat tietoa vanhemmuuden tueksi. Psyykkisen ja fyysisen kehityksen suhteen nousi esiin tiedontarve murrosiän hormonitoiminnan vaikutuksista nuoreen sekä nuoren henkisestä pahoinvoinnista ja sen ilmenemismuodoista kuten esimerkiksi viiltelystä. Kouluterveydenhuolloilta toivottiin puuttumista fyysisen kasvun mahdollisiin poikkeamiin, koska vanhemmilla ei itsellään ole välttämättä osaamista tunnistaa tällaisia.

Toivoisin koululääkäreiden herkkää reagointia lapsia koskeviin asioihin...vanhemmat eivät tällaisiin asioihin osaa puuttua, jos ei ole ammattilainen. K16

Tästä nuorten pahoinvoinnista, jopa välillä trendistä viiltelyn suhteen pitäisi valistaa enemmän nuoria ja vanhempia. E8

Nuorten riskikäyttäytymisen suhteen vanhemmat toivoivat tietoa näpistelystä, käytöshaasteista sekä päihteidenkäytöstä. Useissa vastauksissa vanhemmat toivoivat tietoa huolestuttavista asioista ja ilmiöistä, mutta myös murrosiän ja sen erilaisten ilmiöiden normalisointia toivottiin. Tällöin tiedottaminen auttaa vanhempaa ymmärtämään, että kyseiset asiat ovat melko tavallisia nuoruusiässä eikä vanhemman tarvitse kokea syyllisyyttä vanhemmuudestaan, jos nuoren käyttäytymisessä ilmenee haasteita.

Ymmärrys esimerkiksi päihteistä, ... "Perinteisten" alkoholin ja tupakan rinnalle on tullut erilaisia päihteitä, jotka on hyvä tunnistaa. E7

Nuoruuden ilmiöiden normalisointi. Tosiasioista kertominen (esim ajankohtaiset paikalliset huolestuttavat ilmiöt yms) ilman liiallista pelottelua. K26

Yleinen tiedontarve avun ja palveluiden saatavuudesta ja saavutettavuudesta nousi esiin vanhempien tarpeissa. Vanhemmat kokivat tarvitsevansa konkreettista tietoa mistä apua

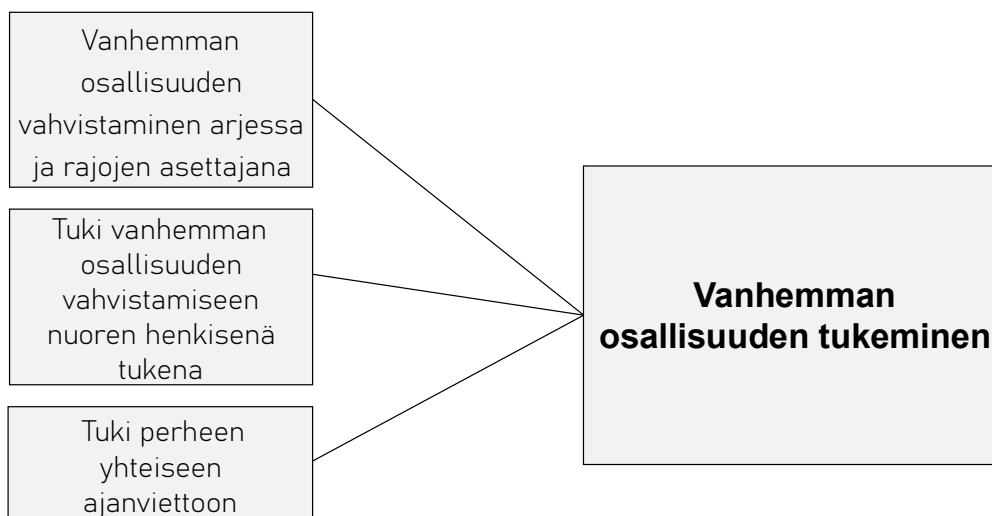
löytyy ja minkälaista apua on tarjolla. Tärkeää on myös tietää väylä, mitä kautta erilaisia lisätuen muotoja voi tarvittaessa lähteä hakemaan. Lisäksi pysyvyydellä on vanhempien mielestä merkitystä palveluiden käyttämisessä, sillä vaihtuvat työntekijät tai ammattilaiset saattavat aiheuttaa palvelun käyttäjässä turhautumista ja siten heikentää palvelun käytön mielekkyyttä.

Tärkeintä on, että tietää mitä kautta on mahdollista saada tietoa/tukea. K22

Keskusteluapua ja pysyvyyttä. Tiuhaan vaihtuva esim kuraattori saa turhautumaan. K23

6.1.2 Vanhemman osallisuuden tukeminen

Vanhemman osallisuuden tukemiseksi vanhemmat toivoivat tukea vanhemman osallisuuden vahvistamiseen arjessa ja rajojen asettajana, tukea vanhemman osallisuuden vahvistamiseen nuoren henkisenä tukena sekä tukea perheen yhteiseen ajanviettoon.

Kuvio 4. Vanhemman osallisuuden tukeminen

Tuen tarve vanhemman osallisuuden vahvistamiseen arjessa ja rajojen asettajana näkyi vanhempien vastauksissa esimerkiksi tuen tarpeena vanhemman päätösten ja näkökulmien perustelemiseen nuorelle. Vanhemmilla saattoi olla hyvä ajatus siitä mikä nuorelle on parasta, mutta syystä tai toisesta he kokivat tarvitsevänsä tukea näiden näkökulmien

saamisessa läpi nuorelle sekä myös suoranaisten rajojen asettamiseen. Vastauksissa ilmeni myös yhteisöllinen näkökulma, jossa oltiin yleisesti huolissaan siitä, etteivät vanhemmat kykene asettamaan nuorilleen rajoja.

Vanhempia pitäisi kannustaa olemaan lapsille rajat osoittava vanhempi eli uskallusta ja tsemppaavia malleja elämään nuorelle. K14

Ruutuaikojen säätelyyn ja liikunnan lisäämiseen olisi kiva saada tukea. E4

Vanhemman osallisuuden vahvistamiseen nuoren henkisenä tukena toivottiin tukea nuoren kohtaamiseen ja tukemiseen. Osassa vastauksissa pohdittiin yleisesti kykyä kohdata murrosikää oireileva nuori oikein, mutta tukea toivottiin myös tilanteisiin, joissa nuorta ja mahdollisesti koko perhettä on kohdannut vaikea tapahtuma.

Kuinka kohdata nuori oikein E11

Lapsen kohdatessa vaikeita asioita (onnettomuus, kuolema) olisin kaivannut tukea miten asioita käsitellään lapsen kanssa. K22

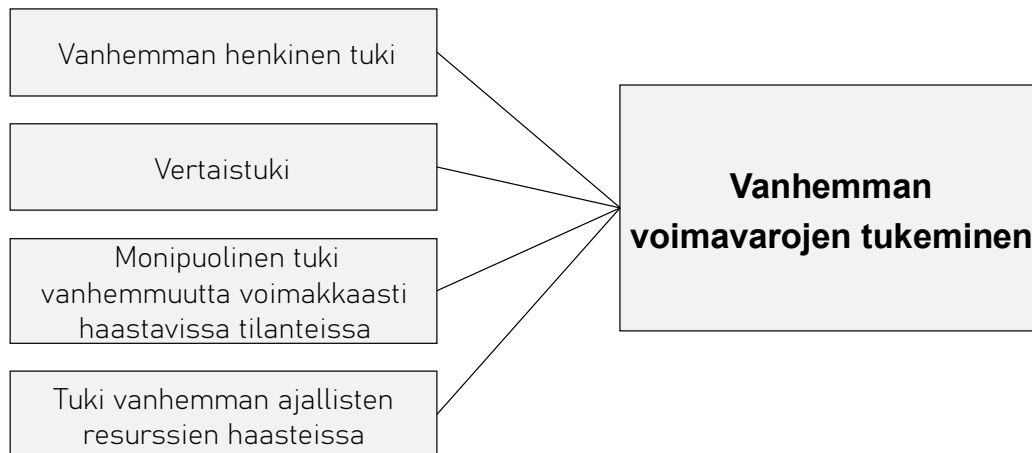
Perheen yhteisen ajanvieton osalta vanhemmat toivoivat tukea osallisuuden vahvistamiseen perheen yhteisen ajanvieton tukemisen kautta. Kyselyn perusteella vanhemmat toivoivat taloudellisesti helpommin saavutettavia tapahtumia sekä koko perheelle suunnattuja tapahtumia ja näistä tiedottamista. Tämän tyyppinen yhteisen ajan viettäminen osin päivittäisen arjen ulkopuolella kuvastui vanhempien vastauksissa tärkeänä osallisuutta vahvistavana tekijänä.

Lisäksi olisi hyvä jos olisi tarjolla tietoa erilaisista tapahtumista/aktiviteeteista mitä voisi tehdä yhdessä oman nuoren kanssa, tai jopa perheenä. E7

Ilmaisia tai halpoja menolippuja jonnekin nuoren kanssa. E5

6.1.3 Vanhemman voimavarojen tukeminen

Vanhemman voimavarojen tukemiseksi vanhemmat toivoivat henkistä tukea, vertaistukea, monipuolista tukea vanhemmuutta voimakkaasti haastavissa tilanteissa sekä ohjauksellista ja käytännön tukea vanhemman ajallisten resurssien haasteissa.

Kuvio 5. Vanhemman voimavarojen tukeminen

Vanhempien kokeman henkisen tuen tarve nousi vahvasti esiin nimenomaan henkilökohtaisen keskusteluavun ja tuen muodossa. Vanhemmat toivoivat myös huomioimaan viestinnän sävyä esimerkiksi vanhemman syyllisyyttä mahdollisesti lisäävänä tekijänä.

Ei syyllistystä (nuoria tai vanhemmuuden kanssa kamppailevia vanhempia kohtaan). K26

Keskusteluapua K23

Vertaistuen tarve toistui vastauksissa säännöllisesti. Vanhemmat kokivat, että hyötyisivät vertaistuesta saman elämäntilanteen jakamisen lisäksi myös toisten vanhempien vinkkien muodossa ja vertaistukena rajojen asettamiseen.

Vertaistuki ja vinkit toisilta vanhemmilta olisi hyödyllisiä. K12

Millaisia rajoja muut vanhemmat asettavat teinien tietokonepelaamiseen? K15

Vanhemmat nostivat esiin monipuolisen tuen tarpeen tilanteissa, jotka haastavat vanhemmuutta voimakkaasti. Tällaisiksi tilanteiksi vanhemmat mainitsivat esimerkiksi nuoren impulsiivisuuden ja häiriökäyttäytymisen, neurokirjon aiheuttamat haasteet, nuoren joutumisen koulukiusatuksi, auktoriteettiongelmat sekä koulunkäynnin haasteet. Tilanteet kuvautuivat moninaisempina tai haastavampina verrattuna yleiseen nuoruusiän oireiluun ja vanhemmat kokivat olevansa monipuolisen tuen tarpeessa.

Tukea lapsen koulunkäynnin haasteisiin, koulupoissaoloihin, aggressiivisuuteen kotona. K25

...mm. voimakkaat murrosiän oireet, käyttäytymisen haasteet, koulumotivaation väheneminen ja rajojen rikkominen herättivät tarpeen saada tukea ja/tai vertaistukea. K26

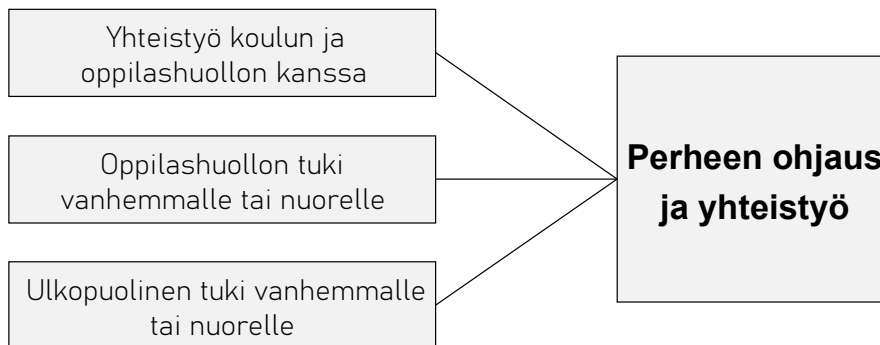
Vanhemmat kokivat tarvitsevansa tukea siihen, kuinka pystyvät toteuttamaan vanhemmuutta omien rajallisten aikaresurssiensa puitteissa. Vanhemmat nostivat esiin, kuinka ajalliset haasteet estävät puuttumisen nuoren negatiiviseksi koettuun toimintaan. Ajalliset resurssit vaikeuttivat myös osallistumista erilaisiin vanhemmuutta tukeviin tapahtumiin. Rajojen asettaminen koettiin haasteelliseksi silloin, kun nuori viettää aikaa itsekseen vanhemman ollessa töissä. Vanhemmat kokivat, että esimerkiksi nuoren pelaamisen rajoittaminen on tällöin miltei mahdotonta. Vanhempien mukaan työssä olevan vanhemman poissaolo muodostaa päivästä ison ajan, jolloin nuori ei välttämättä toteuta tarvittavia tehtäviä itseohjautuvasti vaan tekee ainoastaan itselleen mieluisia asioita. Vanhemmat kokivat, että tilanne lisää entisestään vanhemman tarvetta puuttua keskeisiin asioihin kuten läksyihin, ruutuaikaan, ruokailuun ja uneen. Vanhempien kokemuksissa nousi esiin myös vanhempien tarve omalle ajalle.

Periaatteessa tiedän, mikä on nuorelle hyväksi/pahaksi, mutta koska itse käyn päivät töissä ja opiskelen työn ohessa, jää aikaa vähemmän puuttua lapsen pelaamiseen. K12

Omaa aikaa äidille että jaksaa taas! E5

6.1.4 Perheen ohjaus ja yhteistyö

Vanhemmat kokivat tärkeäksi yhteistyön koulun ja oppilashuollon kanssa, oppilashuollon tarjoaman tuen vanhemmalle ja nuorelle sekä myös ulkopuolisen tuen järjestämisen vanhemmalle tai nuorelle. Yhteiset tapaamiset perheenä tai nuoren henkilökohtaiset kontaktit oppilashuollossa tai muissa yksiköissä näyttäytyvät vanhemmuuden ja vanhemman osallisuuden tukemisen keinoina.

Kuvio 6. Perheen ohjaus ja yhteistyö

Koulun ja oppilashuollon osalta vanhemmat kokivat tarvetta toimivalle yhteistyölle sekä koulun että oppilashuollon eri toimijoiden kanssa tukemaan vanhemmuutta ja osallisuutta nuoren elämässä. Koululta ja oppilashuollolta toivottiin tavallista arjen yhteistyötä ja tiedottamista sekä myös laajempaa apua haasteellisissa tilanteissa. Vanhemmat toivoivat myös kasvatuskumppanuutta nuorten motivoimisessa toivotunlaiseen käyttäytymiseen ja vastuunottoon. Vanhempien kuvausten perusteella vanhempainilloissa käydyt keskustelut voivat toimia osaltaan toimia mahdollisuutena vanhemman vertaistukeen.

Itse kaipaisin "tavallista" yhteydenpitoa koulun kanssa, kuten vanhempainiltaa tai arviointikeskustelua opettajan kanssa. E2

Näitä (käyttäytymisen haasteita) on hyvässä ja tiiviissä yhteistyössä koulun kanssa käyty läpi. E7

Vanhemmat toivoivat oppilashuollolta kuten kouluterveydenhoitajalta, koulupsykologilta tai -kuraattorilta matalan kynnyksen keskustelutukea nuorelle tai vanhemmalle itselleen. Vanhemmat kokivat tärkeäksi, että yhteydenotto ja keskusteluapu onnistuu helposti ja matalalla kynnyksellä. Tukea toivottiin niin normaaliin arkeen liittyvissä asioissa kuin suuremmissa haasteissa.

Avoimet ovet terveydenhoitajalle jos tuen tarvetta. K11

Tarvittaessa keskusteluapua terkalta tai koulupsykologilta tmv. E9

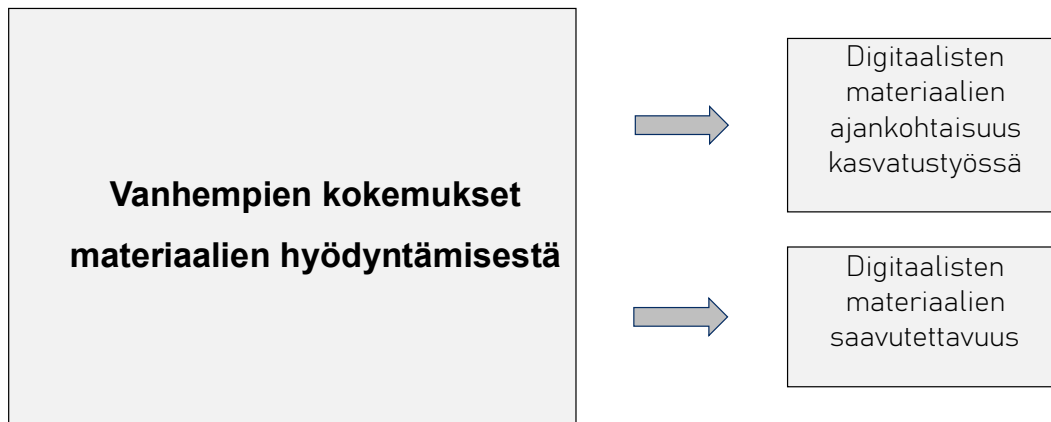
Vanhemmat kokivat tarpeelliseksi saada nuorelle ja itselleen erilaista matalan kynnyksen tukea tarvittaessa myös muualta kuin koululta tai oppilashuollolta. Vanhemmat toivoivat nuorilleen keskusteluapua, nuorille suunnattua neuvontaa ja nuorten välistä vertaistukea. Vanhempien vastauksista kuvastui huoli oman nuoren voinnista ja kokemus siitä, että nuoren saama apu on myös vanhemman itsensä tukemista. Kolmannen sektorin apu niin nuorelle kuin vanhemmalle oli myös koettu tarpeelliseksi ja hyödylliseksi.

Ennenkaikkea nuorelle matalan kynnyksen tukea kasvamisen myllerryksessä. E3

Livekohtaamiset esim.nuokkarin aikuisen kanssa E8

6.2 Vanhempien kokemukset materiaalien hyödyntämisestä

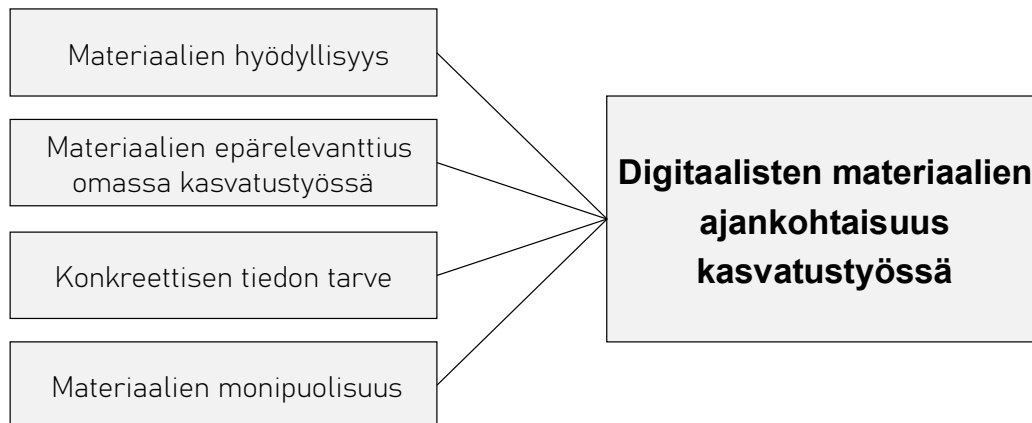
Materiaalien hyödyntämiseen vaikuttaviksi asioiksi vanhemmat nostivat digitaalisten materiaalien hyödynnettävyyden kasvatustyössä sekä digitaalisen materiaalin saavutettavuuteen liittyvät tekijät, josta käytämme jatkossa lyhennettyä termiä materiaalien saavutettavuus. Saavutettavuus on digitaalisessa maailmassa vakiintunut termi digitaalisista palveluista ja materiaaleista puhuttaessa. Asiakasnäkökulma on yksi keskeinen saavutettavuuden osatekijä. Tämä tarkoittaa, että digitaalisissa palveluissa ja sen materiaaleissa huomioidaan kohderyhmän tarpeet. (Traficom 2024). Vanhempien vastauksista oli huomattavissa, että osa vanhemmista suhtautui lähtökohtaisesti erilaisiin tiedotteisiin ja materiaaleihin hyvin positiivisesti sekä lukivat materiaalit, vaikka ne eivät varsinaisesti koskeneet omaa elämäntilannetta tai he eivät kokeneet tuen tarvetta. Osa vanhemmista taas jätti itselleen epärelevantit materiaalit useimmiten lukematta. Saimme myös vastauksia, joissa materiaalien lukemattomuudelle ei ilmoitettu syytä ja mahdollisten syiden tulkitseminen vanhemman vastauksista ei ollut mahdollista.

Kuvio 7. Kokemukset materiaalien hyödyntämisestä

6.2.1 Digitaalisten materiaalien ajankohtaisuus kasvatustyössä

Vanhempien kuvauksissa materiaalien ajankohtaisuus kasvatustyössä näkyi kokemuksina materiaalien hyödyllisyydestä, kokemuksena materiaalien epärelevanttiudesta omassa kasvatustyössä, vanhempien kokemana konkreettisen tiedon tarpeena sekä positiivisena kokemuksena materiaalien monipuolisuudesta.

Kuvio 8. Digitaalisten materiaalien ajankohtaisuus kasvatustyössä

Materiaalien hyödyllisyyden osalta vanhemmat kuvailivat materiaaleja hyväksi, hyödyllisiksi ja kiinnostaviksi. Useista kuvauksista kuvastui positiivinen suhtautuminen tiedotteisiin ja muuhun jaettuun materiaaliin.

Kaikki ovat hyödyllisiä K1

Tiedotteet on hyviä ja materiaalit ajantasaisia. K17

Materiaalien epärelevanttius ilmeni toisaalta säännöllisesti niin, että osa vanhemmista ei kokenut digitaalisia materiaaleja omalla kohdallaan hyödyllisiksi. Nämä vanhemmat kertoivat, että mikäli materiaalien aihealueet eivät kohtaa vanhemman ajankohtaisen tilanteen tai tuen tarpeen kanssa, saattaa materiaali jäädä täysin hyödyntämättä. Materiaalit saatetaan lukea otsikkotasolla ja päättää sitten onko materiaali tutustumisen arvoinen vai ei. Osa vastaajista kuitenkin tutustui materiaaleihin joka tapauksessa.

Ei ole ollut minulle hyödyllistä infoa K11

Ne jotka eivät itseä kosketa niin harvoin tulee luettua. K23

Konkreettinen tiedontarve korostui vanhempien tarpeena saada ajantasaista tietoa nuorten arjesta ja siinä tapahtuvista ilmiöistä. Tällainen tiedotus koettiin erittäin tärkeäksi ja tarpeelliseksi. Erityisesti tietoa toivottiin vapaa-ajanviettoon, nuoruusiän haasteisiin ja sosiaalisen median ilmiöihin liittyen eli nuoren elämän osa-alueista, joista vanhemmat helposti jäävät ulkopuolelle. Hyödylliseksi koettiin myös esimerkiksi webinaarimuodossa toteutettava

ohjauksellinen materiaali, jossa tarjotaan selkeitä, käytännönläheisiä ehdotuksia tavanomaisiin ongelmiin, joita nuoruusikäisen lapsen vanhempi saattaa kasvatustyössä kohdata.

Kaikki ajantasaiset tiedotteet mitä nuorten vapaa-ajalla/sosiaalisessa mediassa yleensä on meneillään on hyviä K17

(Hyödylliseksi koetut materiaalit) Jossa kerrotaan nuoruusiän haasteista ja siitä milaista menoa seudulla on iltaisin. E11

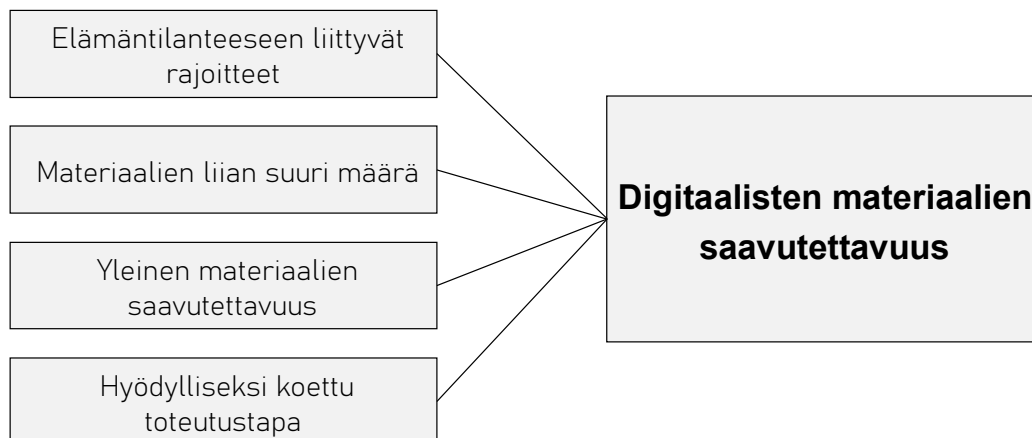
Materiaalien monipuolisuuden osalta vanhemmat toivat esiin monipuolisen materiaalin tärkeyden. Tämän koettiin varmistavan, että vanhempien erilaisiin tiedontarpeisiin pystytään vastaamaan. Vastauksissa korostui ajatus siitä, että monipuolisen materiaalin jakaminen on erityisen tärkeää tukea tarvitseville. Toisaalta moni vanhempi oli kiinnostunut nuoruutta ja vanhemmuutta käsittelevistä materiaaleista yleisesti, jolloin he kokivat monipuolisen materiaalin yleisesti kiinnostavaksi ja kehittäväksi.

Monipuolisesti tuen tarjoaminen paras. K10

Varmasti aiheellisia ja tarpeellisia tilanteissa, joissa vanhemmilla ei ole tietoa, kokemusta, omaa verkostoa tai ovat muuten yksin ja tuen tarpeessa. K26

6.2.2 Digitaalisten materiaalien saavutettavuus

Merkittävimmäksi esteeksi mielenkiintoisiin materiaaleihin tai tiedotteisiin tutustumatta jättämiselle mainittiin erilaiset saavutettavuuteen liittyvät tekijät ja vanhemmat kokivatkin tärkeäksi, että materiaalien saavutettavuuteen kiinnitettäisiin huomiota. Materiaalien saavutettavuuteen liittyen vanhemmat nostivat esiin elämäntilanteeseen liittyvät rajoitteet, kokemuksen materiaalien liian suuresta määrästä, yleisen materiaalien saavutettavuuden sekä hyödylliseksi koettuja toteutustapoja.

Kuvio 9. Digitaalisten materiaalien saavutettavuus

Elämäntilanteeseen liittyvien rajoitteiden osalta vanhemmat kuvasivat etenkin ajanpuutteen suurimpana materiaalien käyttöön vaikuttavana tekijänä. Vanhemmat kokivat, että ruuhka- vuosien aikana tai muun kiireen keskellä tapahtumiin voi olla haasteellista ehtiä osallistumaan, vaikka aihe olisi kiinnostava. Usein osallistuminen ei ollut kiireen vuoksi onnistunut. Vanhemmat näkivät erittäin tärkeänä mahdollisuuden perehtyä materiaaleihin itselle sopivana ajankohtana. Tämä koski erityisesti erilaisia tapahtumia, webinaareja ja teemaluentoja, joiden osalta tilaisuuksien nauhoittamista ja mahdollisuutta katsoa jälkikäteen pidettiin keskeisenä tekijänä.

Olen osallistunut yhteen webinaariin, muitakin mielenkiintoisia olisi ollut, mutta en ole niihin ehtinyt osallistumaan. K12

Tärkeää olisi mahdollisuus katsoa kun pystyy E2

Osa vanhemmista koki materiaalien määrän liian suureksi. Vanhemmat kokivat, että erilaisia tiedotteita ja muuta materiaalia tulee Wilman sähköiseen järjestelmään niin paljon, että keskittyminen ja tarpeellisen tiedon löytäminen on haasteellista sekä vie mielenkiinnon materiaalien hyödyntämisestä. Osa vanhemmista koki, että tärkeimmät materiaalit tulisi saada pidettyä pinnalla niin, että ne eivät haudaudu muun materiaalin joukkoon.

Tiedotteita ja materiaaleja tulee Wilmaan aika paljon. Ehkä materiaalien ja tiedotteiden paljous aiheuttaa sen, että oikein mihinkään ei jaksa keskittyä. E1

Ei tule luettua kaikkien viestien joukoista K18

Yleisen materiaalien saavutettavuuden osalta vanhemmat ilmaisivat arvostavansa ajantasaista tietoa sekä tasapuolista tiedottamista. Runsaan tietotulvan vuoksi tiedottaminen useampaan otteeseen koulun lukuvuoden aikana koettiin tarpeellisena tärkeimpien asioiden osalta. Vastauksista ilmeni, että materiaalien saavutettavuutta olisi tärkeä pyrkiä huomioimaan etenkin erilaisten webinaarien ja luentojen toteutuksessa. Vanhemmat pitivät tärkeänä, että luennoille olisi etäosallistumismahdollisuus ja näitä sekä webinaareja olisi mahdollista katsoa myöhemmin tallenteena. Vanhemmat toivoivat myös materiaalien selkeyttä, maltillista pituutta sekä ymmärrettäviä termejä. Saavutettavuuden osalta pidettiin tärkeänä myös erilaista palveluiden saatavuuteen ja esimerkiksi vertaisryhmien järjestämiseen liittyvää tietoa.

On tosi hienoa, että näistä tiedotetaan kaikille tasapuolisesti, jolloin tuki on kaikille tarjolla. On myös hyvä, että samoista asioista tiedotetaan useamman kerran lukuvuoden aikana, jolloin info ei myöskään huku kaiken muun sekaan ja unohdu. E2

Tiedotteet on monesti aika pitkiä ja niissä on usein ollut joitain lyhenteitä tms. termejä joiden merkitystä ei ole tiennyt niin koko tiedote on ollut hieman vaikea selkoinen. K20

Vanhemmat nostivat esiin erilaisia materiaaleja ja toteutustapoja, jotka kokevat omalla kohdallaan hyödyllisimmiksi. Vanhemmat kokivat erilaiset webinaarit ja teemaluennot hyvänä toteutustapana, kuten myös erilaiset tiedotteet. Oleellista oli, että materiaalin katsominen olisi ajasta ja paikasta riippumatonta. Myös fyysiset terveydenhoitajan antamat laput mainittiin materiaaliksi, johon vanhemmalla tulee paneuduttua.

Olen tykännyt webinaareista, joiden aihe kiinnostaa, katsonut joko livenä tai jälkikäteen. E8

Tiedotteet on hyviä ja materiaalit ajantasaisia. K17

7 Pohdinta

7.1 Tulosten tarkastelu

Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa tietoa vanhempien tuen tarpeista hyödynnettäväksi kouluterveydenhuoltoon sekä muille perheiden kanssa työskenteleville ammattilaisille. Tarkastelun kohteena olivat vanhempien kokemat tuen tarpeet vanhemmuuteen ja osallisuuden nuoren elämässä sekä vanhempien kokemukset Wilma-järjestelmässä jaetuista sähköisistä materiaaleista. Tuotettu tieto antaa mahdollisuuden laajentaa ymmärrystä vanhempien ja perheiden tuen tarpeista. Tiedon avulla perheiden kanssa työskentelevät ammattilaiset voivat kehittää toimintaansa edelleen. Tutkimuksen kyselyn avulla saatiin kattava kokonaiskuva vanhempien tuen tarpeista sekä näkemyksistä digitaalisista materiaaleista, kun kyseessä on vanhemmuuden ja vanhemman osallisuuden tukeminen.

Tiedollinen tuki vanhemmuuden ja osallisuuden tukena

Vanhempien vastauksista nousi esiin tiedontarve monista tavallisista nuoruusikään ja vanhemmuuteen liittyvistä asioista. Myös Bildjuschkin (2018, 11) ja Wu ym. (2024) ovat nostaneet esiin vanhempien tiedon tarpeen nuoren eri kehitysvaiheista. Mielenterveyden haasteita omaavien nuorten vanhemmat ovat kokeneet erittäin tärkeäksi tiedon siitä mikä on normaalia kehitystä ja mikä merkki lisääntyneestä tuen tarpeesta, mikä oli näkyvissä myös omassa aineistossamme. Tiedollinen tuki mahdollistaa vanhemman ja nuoren välisen vuorovaikutuksen sekä kommunikaation (Bildjuschkin 2018, 11), mikä nousi esiin myös vanhempien vastauksissa. Huomion arvoista on myös se, että Yleissopimus lapsen oikeuksista (60/1991) velvoittaa terveystalvitu antamaan tietoa ja opetusta vanhemman tukemiseksi. Aiempien tutkimusten sekä oman aineistomme perusteella vanhemmat pitävät tiedollista tukea tärkeänä tuen muotona. Tiedollisen tuen monipuolinen tarjoaminen on tärkeää, koska se tukee vanhemman osallisuutta usein eri tavoin, esimerkiksi tarjoamalla tietoa, jota vanhempi voi hyödyntää omassa toiminnassaan kuin myös lisäämällä vanhemman ymmärrystä nuoren kehitysvaiheista ja käyttäytymisestä, mikä parantaa vanhemman ja nuoren välistä kommunikointia. Tiedollisen tuen tarjoaminen kuvautuu vaikuttavana, merkityksellisenä ja kustannustehokkaana tukimuotona sekä toteutukseltaan helppona niin tuen tarjoajan kuin vanhempien näkökulmasta. Vuorenmaa (2016, 85) toteaa tutkimuksessaan, että parempi tiedonsaanti tarjolla olevista oman alueen palveluista tukee vanhemman osallisuutta. Tutkimuksessamme nousi myös vanhempien näkemys saada tarvittava tieto tarjolla olevista palveluista helposti.

Vanhemmuuden edellytyksien tukeminen

Vastauksissaan vanhemmat toivoivat tukea omaan toimintaansa esimerkiksi rajojen asettajana ja nuoren henkisenä tukena. Vuorenmaan (2016, 83) mukaan kun perhe on haasteen tai vaikeuksien edessä, vanhemman osallisuuden tukeminen saattaa parantaa perheen selviytymistä, sekä pienentää riskiä vaikeuksien aiheuttamille negatiivisille pitkäaikaisvaikutuksille. Sharryn (2024) mukaan epävarmuus omaa vanhemmuutta kohtaan on erittäin yleistä ja se yhdistetään usein stressaaviin tunteisiin, turhautuneisuuteen, syyllisyyteen, pelkoon tai ahdistukseen, sekä itseluottamuksen puutteeseen. Vanhemmille suunnattujen tietoa ja tukea tarjoavien interventioiden onkin todettu parantavan myös nuorten mielenterveyttä (Wu ym. 2024). Nuoren kehitystä, kiintymyssuhdetta sekä vanhemmuuden roolia koskevan tiedon lisäämisen on todettu vahvistavan nuoren ja vanhemman suhdetta (Kristen ym. 2024; Wu ym. 2024). Aiemman tutkimustiedon sekä aineistomme perusteella osallisuuden tukemiseen esimerkiksi rajojen asettajana ja nuoren henkisenä tukena tarvitaan sekä tiedollista tukea että muita tukimuotoja. Selkeämmät neuvot ja konkreettiset toimintamallit vaikuttavat syventävän vanhempien osaamista ja ymmärrystä sekä olevan tarpeen erityisesti tilanteissa, joissa vanhemmat kokevat epävarmuutta toteuttamansa kasvatuksen osalta. Tapoja vanhempien itseluottamuksen tukemiseen on niin tutkimustiedon kuin vanhempien kokemuksen mukaan useita, kuten esimerkiksi selkeitä toimintamalleja tarjoavat luento- tai webinaarit, henkilökohtainen ohjaus ja neuvonta sekä ohjattu vertaistuki.

Vanhemmat toivoivat myös tukea osallisuuden toteuttamiseen yhteisen tekemisen merkeissä. Varhaisnuoruudessa nuori tarvitsee edelleen vanhemmiltaan tukea, aikaa ja kiinnostusta nuoren asioita kohtaan. Vanhempien saatavilla olo jo itsessään luo nuorelle turvallisuuden tunnetta. (Pulkkinen 2022, 241.) Kun nuori saa vanhemmalta tukea, huolenpitoa ja emotionaalista yhteyttä sisäiset haasteet ovat vähäisempiä (Haoling ym. 2023). Vanhempien osallisuus tukee perheen arkea ja hyvinvointia sekä vanhemmuudessa selviytymistä (Vuorenmaa 2016, 83). Aiemmista tutkimuksista käy ilmi vanhemman toteuttaman arjen osallisuuden tärkeys nuoren elämässä, vanhemman jokapäiväinen kiinnostus nuoren elämää ja ajatuksia kohtaan, mikä vahvistaa vanhemman ja nuoren välistä yhteyttä. Vanhempien toiveissa saada tukea yhdessäoloon ja yhteisten elämysten kokemiseen kuvautuu sama toive vanhemman ja nuoren siteen vahvistamisesta näiden kokemusten kautta. Eri-laisista yhteisen ajanvieton mahdollisuuksista olisi hyödyllistä informoida mahdollisimman laajasti, usean toimijan puolesta sekä useita eri kanavia pitkin, jotta mahdollisimman moni saa tiedon. Lisäksi erilaisten ilmaisten tai edullisten tapahtumien ja retkien järjestäminen koko perheelle tai vanhemmalle ja nuorelle olisi tarpeellinen tuki perheen yhteisten elämysten tukemiseksi.

Vanhemmat kokivat tarvitsevansa henkistä tukea ja vertaistukea. Samaan johtopäätökseen on tullut myös Wu ym. (2024) todetessaan avun ja vertaistuen olevan tarpeen

vanhemmuutta haastavissa tilanteissa. He toteavat vertaistuen auttavan myös normaalissa arjessa, sillä vanhemmilla on usein tarve kuulla ja oppia toisten vanhempien kokemuksista. Toisten vanhempien jakamat onnistumisen kokemukset auttavat lisäämään vanhempien tietoa ja omaa osaamista. Nämä aiheet olivat esillä myös omassa aineistossamme. Vanhempien sosiaalinen tuki olisi tärkeää, sillä sosiaalisen tuen puute on yksi merkittävimmistä vanhemmuuden uupumukselle altistavista tekijöistä (Sorkkila & Aunola 2024), mutta osa vanhemmista kokee jäävänsä yksin kasvatukseen liittyvien asioiden kanssa (Wu ym. 2024; Sorkkila & Aunola 2024). Tutkimustiedon vertaistuen tärkeyttä puoltavista tuloksista huolimatta vertaistuen tarjonta vaikuttaa edelleen jäävän vähäiseksi. Tutkimustiedon mukaan vertaistukea järjestetään lähinnä erityisissä tilanteissa, joissa joku tietty esimerkiksi nuoren terveydentilaan liittyvä tekijä haastaa perhettä, arjen vertaistukea ei juuri tarjota. Sama näkemys on havaittavissa omasta aineistostamme vanhempien kokemuksina siitä, ettei järjestettyä arjen vertaistukea ole ollut tarjolla tai ainakaan siitä ei ole tiedotettu. Näiden tekijöiden valossa arjen vertaistuen järjestäminen ja matalan kynnyksen osallistumisen mahdollistaminen vaikuttaa erittäin tärkeältä tukimuodolta. Vertaistuen järjestäminen vaatisi yli sektorirajojen yhteistyötä sekä päätöksiä siitä keiden vastuualueeseen vertaistuen järjestäminen kuuluu tai kenen yhteistyönä se toteutetaan.

Vanhempien tarve henkiselle tuelle on noussut esiin useissa tutkimuksissa (January ym. 2015; Sorkkila & Aunola 2024; Grudin ym. 2023). Vanhemmuus aiheuttaa useille vanhemmille paineita (Sorkkila & Aunola 2024). Vanhemman saama keskusteluapu voi lisätä vanhemman ja nuoren hyvinvointia lisäämällä niin vanhemman itsemyötätuntoa kuin myötätuntoa nuorta kohtaan (Sharry 2024) sekä mahdollistamalla rakentavamman suhtautumisen nuoren tunneilmaisuuksiin (Kehoe ym. 2020). YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen 18. artiklan mukaan lapsella on oikeus siihen, että vanhempia autetaan ja tuetaan kasvatustyössä (Sainio, 2024). Henkinen tuki voi auttaa myös normalisoimaan nuoruusikään kuuluvia asioita ja vaiheita, mikä tukee vanhemman jaksamista ja osallisuutta nuoren arjessa (Wu 2024). Vanhemmuuteen liittyy myös henkistä kuormaa eikä ainoastaan käytännön asioista huolehtimisesta. Siten on perusteltua, että vanhemmat tarvitsevat henkistä tukea pärjätäkseen kasvatustyössään. Aineistossamme nousi esiin keskusteluavun tarve sekä keskusteluavun tärkeys mahdollisena tukimuotona, jos vanhemman tilanne joskus sitä edellyttäisi. Aiempien tutkimusten perusteella vanhemman uupumuksen välttäminen, kartoittaminen ja hoitaminen on äärimmäisen tärkeää koko perheen kannalta, joten matalan kynnyksen avun saaminen myös henkilökohtaisen tuen muodossa kuvautuu erittäin tärkeänä. Vanhempien vastauksissa esiin noussut tarve omalle ajalle on myös tärkeä huomio siitä, että nuoruusikäisten lasten vanhemmilla voi olla myös hyvin nuoria sisarusia, jolloin vanhemman kuormittuminen saattaa ensisijaisesti johtua hektisestä pikkulapsiarjesta ja oman ajan

puutteesta nuoruuteen liittyvien teemojen sijaan. Oppilashuollossa ja muissa terveydenhuollon toimipisteissä, kuten neuvolassa, olisikin tärkeää huomioida aina koko perheen kokonaistilanne sen sijaan, että keskitytään käsittelemään perheen tilannetta ja vanhemman jaksamista vain kulloinkin asiakkaana olevan lapsen asioiden osalta.

Omassa aineistossamme nousi myös esiin vanhempien toive viestinnän positiiviselle asenteelle nuoruutta ja nuoren vanhempana oloa kohtaan. Tällöin syyllistämisen kokemusten puuttuessa vanhemmalla on paremmat lähtökohdat luottaa omaan kasvatustyöhönsä ja itseensä vanhempana. Jokainen kohtaaminen voi rakentaa vanhemman kokemusta joko omasta kyvykkyydestä tai kyvyttömyydestä (Sainio, 2024). Tämä olisi tärkeää huomioida myös digitaalisissa kohtaamisissa ja materiaaleissa.

Aiemman tutkimustiedon tapaan vanhempien vastauksista ilmeni, että nuoren tunne-elämän ja käyttäytymisen haasteet haastavat myös vanhempaa (January ym. 2015). Vanhemmat toivoivat monipuolista tukea erityisesti tilanteissa, joissa kuvailivat nuoren voinnin tai käytöksen haastavan vanhemmuutta monipuolisesti aiheuttaen myös vanhemmalle voimakasta tuen tarvetta. Sharryn (2024) mukaan lapsen ahdistuksesta tai masennuksesta johdettu käytösoireilu voi aiheuttaa vanhemmassa turhautumista tai suuttumusta ja kouluongelmat voivat aiheuttaa vanhemmassa ahdistusta. Vanhemman saama apu omien tunteiden tunnistamiseen ja tunnesäätelyyn, sekä rakentavampaan suhtautumiseen nuoren tunneilmaisua kohtaan vähentää nuoren ahdistusta ja masennusoireita (Kehoe ym. 2020). Kaikki perheet tavoittavaan viestintään on haastavaa sisällyttää kaikille sopivaa ja kaikkiin haasteisiin vastaavaa materiaalia. Haastavissa tilanteissa tarvittavan tuen tarjoaminen koko perheelle olisi tulosten perusteella tärkeää huomioida etenkin tilanteissa, joissa koulu tai oppilashuolto ovat tietoisia nuoren tai perheen elämää kuormittavasta haastavasta tilanteesta kuten nuoren voimakkaat käytösongelmat, erilasten diagnoosien aiheuttamat haasteet ja koulukiusaaminen.

Moniammatillinen yhteistyö vanhemmuuden tukena

Perusopetuksen ja oppilaan huoltajien välinen yhteistyö on osa yhteisvastuullista kasvattamista, joka varmistaa jokaiselle oppilaalle kehitystasonsa ja tarpeidensa mukaisen opetuksen, ohjauksen ja tuen. Koulun toimintakulttuuriin liittyy keskeisesti huoltajien osallisuus. Yhteistyön lähtökohdانا on oppilaan turvallinen, hyvä arki sekä opiskelumotivaation ja oppimistavoitteiden tukeminen. (Opetushallitus 2025.) Aineistostamme nousi selkeästi esiin tarve kasvatuskumppanuuden kaltaiselle tuelle koulun ja oppilashuollon toimesta. Muutama yhteistyökoulumme ulkopuolelta tullut vastaus antoi ymmärtää, että vanhemmilla on erilaisia kokemuksia yhteisvastuullisen kasvatuksen ja kasvatuskumppanuuden toteuttamisesta. Kasvatuskumppanuudessa vanhempi saa vahvistusta ja perusteluja myös omille

valinnoilleen kasvatuksessaan ja vanhemmuudessaan. Nuoruusikään perehtyneiden asiantuntijoiden hyödyntämisen kehittäminen ei ainoastaan nuoren vaan myös vanhemman tukemisen näkökulmasta on perusteltua. Tämä näkökulma nousi selkeästi esiin myös omissa aineistossamme. Tällainen asiantuntijatoiminta voisi kohdentua nuorten ohjaamiseen esimerkiksi terveellisissä elintavoissa tai päihteissä, mikä voi omalta osaltaan tukea vanhemman kasvatustyötä. Alueellisten erojen selvittäminen ja toimivimpien yhtenäisten käytänteiden selvittäminen olisi hyödyllistä ja tukisi opetushallituksen kuvaileman yhteisvastuullisen kasvattamisen toteutumista.

Nuoruusikäisen lapsen sekä tämän perheen peruspalveluista vastaa seurannan osalta ensisijaisesti kouluterveydenhuolto (THL 2023a) ja koko oppilashuolto osallistuu ennaltaehkäisevien palveluiden toteuttamiseen (THL 2023b). Yleissopimus lapsen oikeuksista (60/1991), Terveystarkastuslaki (2010), Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (30.12.2013/1287) ja Valtioneuvoston asetus (338/2011) velvoittavat valtiota ja kouluterveydenhuoltoa tukemaan vanhempaa vanhemmuudessa ja kasvatustyössä. Peruspalveluissa tapahtuu arkista kohtaamista, huomatuksi tulemista, puheeksi ottamista sekä voimavarojen käyttöönottamista. Tukea on myös mahdollista kohdentaa ja tehostaa tarvittaessa. (Roine ym. 2019, 133.) Aineistossamme oppilashuolto kuvautui tärkeänä henkilökohtaista tukea tarjoavana tahona ja myös oppilashuolloilta toivottiin kasvatuskumppanuutta. Erityisen tärkeänä kuvastui matalan kynnyksen tärkeys avun saamiseen niin vanhemman kuin nuoren henkilökohtaisen tuen osalta. Nuoruusikäisen lapsen perheen tai vanhempien kohtaamisia tapahtuu kouluterveydenhuollon tai oppilashuollon osalta kuitenkin hyvin harvoin. Vanhemmat kutsutaan kahdeksannella luokalla tapahtuvaan laajaan terveystarkastukseen, mutta muut tarkastukset ovat suppeita ja toteutuvat pääosin vain nuoren osalta. Oppilashuolto esittäytyy vanhemmille usein vanhempainilloissa ja pyrkii madaltamaan näin kynnystä yhteydenottoihin. Pääosin yhteydenotto tuen tarpeen kartoittamiseksi tai saamiseksi jää siis vanhempien vastuulle, tuen hakeminen on teoriaamme pohjaten kuitenkin usein vaikeaa. Voisi olla hyödyllistä pohtia keinoja kuinka myös nuoren vanhemmat saataisiin pidettyä kouluterveydenhuollon piirissä tehokkaammin niin, että vanhempien kynnys ottaa apua vastaan olisi mahdollisimman matala. Kaikissa niin etä- kuin lähikohtaamisissa on tärkeää huomioida, että näillä arjen kohtaamisilla esimerkiksi kouluterveydenhoitajan kanssa saattaa olla suurikin merkitys vanhemman ja nuoren kuulluksi tulemisessa ja sitä kautta tarvittavan tuen saamisessa.

Omissa tutkimuksessamme vanhempien vastauksissa ei noussut lainkaan esiin eri tahojen ammattitaidon kyseenalaistamista palveluiden saatavuuden suhteen. On kuitenkin selvää, että kun perheiden kanssa työskentelevät ammattilaiset ovat hyvin perillä

palveluverkostosta, mahdollistuu erilaisten palveluiden tarjoaminen tueksi vanhemmuuteen entistä paremmin ja varhaisemmassa vaiheessa. (Välimaa 2019, 87.)

Nuorten ja lapsiperheiden ongelmat ovat usein monimutkaisia ja leikkaavat sektori- ja kuntarajojen lävitse. Palvelut ovat monipuolisia, mutta pirstaleisia. Oman osansa perheiden ja nuorten palveluihin tuovat yksityinen ja kolmas sektori. (Sitra 2015, 2.) Aineistossamme erottui selkeästi tarve niin yhteistyölle koulun ja oppilashuollon kanssa, kuin oppilashuollon ja kolmannen sektorin kautta saatavalle tuelle. Virtanen ym. (2011, 8) ovat todenneet, että asiakkaan näkemyksen huomioiminen lisää palvelun vaikuttavuutta. Vuorenmaan (2016, 85) mukaan vanhempien osallisuutta tukee vanhempien mukaan ottaminen palveluiden arviointiin ja kehittämistoimintaan. Siten voidaan perustellusti sanoa, että vanhempien mukaan ottaminen yhteistyön suunnitteluun voisi mahdollistaa vaikuttavat ja oikein kohdenneet yhteistyön toimintatavat koulun ja oppilashuollon sekä kolmannen sektorin kanssa.

Vanhempien tarpeiden huomioiminen digitaalisissa materiaaleissa

Wu ym. (2024) mukaan vanhemmat toivovat tietoa nuoren kasvun mukanaan tuomista muutoksista nuoren kehitystä, mielenterveyden haasteita sekä myös vanhemmuutta koskien, sillä vanhemmuus muuttaa muotoaan nuoren kasvaessa. Tämä oli nähtävissä myös omassa aineistossamme. Tiedon tarjoamisen muodossa matalan kynnyksen tuen tarpeeseen vastaavia digitaalisia materiaaleja olisi hyvä kehittää edelleen, jolloin palvelu on saatavissa ajasta ja paikasta riippumatta. Tutkimustiedon ja aineistomme perusteella vanhempien tukemiseksi tarkoitettujen digitaalisten materiaalien sisällöllisessä suunnittelussa olisi tärkeää huomioida vanhempien tarpeiden moninaisuus eli pyrkiä kattamaan keskeiset nuoruusaikana mahdollisesti vanhempaa haastavat teemat. Suorat linkit luotettaville sivustoille, jossa aihetta käsitellään laajemmin, madaltaisivat vanhemman kynnystä lähteä etsimään lisää tietoa aiheesta. Tavallisimpien teemojen esiin nostaminen ja normalisoiminen auttaisi normalisoimaan nuoren käytöstä myös vanhempien mielissä ja toisaalta havainnoimaan muutokset, jotka eivät luonteeltaan tai voimakkuudeltaan yleisesti ottaen lukeudu nuoruusiän normaaliin vaihteluun.

Vanhemmat toivovat saavansa, ja myös hyötyvät, erilaisten kasvatuksellisten toimintamallien tarjoamisesta erilaisiin arjen tilanteisiin (Wu ym. 2024). Tämä näkyi aineistossamme kasvatuksellisen tuen tarpeena. Erittäin tärkeäksi vanhemmat kokivat nuorten vapaa-aikaan liittyvän tiedotuksen, joka koskee nuoren elämänalueita, jotka nuoret yleisimmin jakavat kavereidensa kuin vanhempiensa kanssa sekä riskikäyttäytymiseen liittyvät asiat. Keskinuoruudessa ikätovereiden merkitys korostuu (Nurmi ym. 2018, 147) ja etenkin epävarman identiteetin omaavat nuoret ovat alttiita kopioimaan ryhmän antisosiaalista toimintaa tai päihteidenkäyttöä (Karvonen ym. 2023). Tutkimustiedon ja saamamme aineiston

perusteella nuorten vapaa-ajan viettoon, riskikäyttäytymiseen ja esimerkiksi ajantasaisiin sosiaalisen median haasteisiin liittyvät tiedot olisivat tärkeitä vanhemman osallisuuden vahvistamisen kannalta. Vanhemman saama tieto mahdollistaa vanhemman puuttumisen asiaan niin mahdollisten rajojen asettamisen muodossa kuin myös yleisen keskustelun aiheista nuoren kanssa.

Digitaalisen materiaalin saavutettavuus mahdollistaa sen hyödyntämisen. Digitaalisten palveluiden saavutettavuutta huomioidaan kolmen tekijän osalta: tekninen toteutus, helppokäyttöisyys sekä sisältöjen selkeys ja ymmärrettävyys. (Traficom 2024.) Näistä tekijöistä palvelun ja materiaalin selkeyden sekä ymmärrettävyyden varmistamisen tärkeys näkyi aineistossamme. Tärkeimpien tietojen esillä pitäminen ja helppo löydettävyys on tärkeää. Tämä mahdollistaa riittävän tiedollisen tuen tilanteissa, joissa riittävän, ymmärrettävän, tieteellisesti perustellun ja asianmukaisen tiedon saaminen on tärkeää (Liverpool ym. 2021). Vanhemmat, joiden nuorilla on erilaisia haasteita kokevat avun löytämisen usein haastavaksi (January ym. 2015).

Digitaalisissa materiaaleissa saavutettavuutta on hyvä lisätä selkeällä otsikoinnilla ja johdannolla, jolloin nopeankin selauksen perusteella on mahdollista löytää itselle hyödyllinen tieto suuren viestimäärän joukosta. Tärkeät tiedot, kuten yhteystiedot henkilökohtaisen tai perhekohtaisen avun saamiseksi, tulee olla selkeästi saatavilla useissa eri lähteissä kuten sähköisissä asiointikanavissa ja koulun tai terveydenhuollon palvelun sivulla. Näiden tietojen yhteydessä olisi tarpeen olla selkeät ohjeet missä tilanteissa kyseisiin tahoihin kannattaa ottaa yhteyttä ja mitä kautta on esimerkiksi mahdollista lähteä selvittämään oikeaa tahoja tuen saamiseksi.

Saavutettavuuden kannalta olennaista on myös asiakaslähtöisyys eli kohderyhmän moninaisten tilanteiden, tarpeiden sekä mahdollisten haasteiden ja rajoitteiden huomioiminen materiaalin suunnittelussa (Traficom 2024). Tähän näkökulmaan aineistomme tuo tärkeää sisältöä. Tämä tieto on suoraan hyödynnettävissä oppilashuollossa ja koulussa materiaalien suunnittelun ja julkaisun yhteydessä.

Haasteita vanhemman tukemiselle voi aiheuttaa myös perheiden kiireinen arki, jolloin vanhemman osallistumismahdollisuudet keskusteluihin, ryhmiin ja luennoille voivat olla heikot. Aineistossamme vanhempien tarpeet etäosallistumiseen tai tallenteen katsomiseen jälkikäteen nousivat selkeästi esiin. Selkeä tiedotus näistä mahdollisuuksista olisi myös tarpeen. Tärkeää olisikin huomioida materiaalin monipuolisuuden ohella myös toteutuksen monipuolisuus, jotta materiaalit vastaisivat myös toteutustavaltaan mahdollisimman monen vanhemman ajallisiin tarpeisiin, tapaan hyödyntää ja sisäistää tietoa sekä mahdollistaisivat myös tiedon syventämisen. Tiedotteet ovat vaikuttava tapa jakaa konkreettista selkeää tietoa

esimerkiksi ajankohtaista ilmiöistä, erilaisista palveluista ja tiivistettynä myös kasvatuksellista teemoista. Webinaarit ja asiantuntijaluennot vaikuttavat sisältönsä ja vanhempien kokemusten perusteella merkitykselliseltä toteutustavalta käytännön kasvatustyön ja osallisuuden tukemisen kannalta.

Huomioitavaa on myös fyysisten materiaalien merkitys toteutusmuotona, joka on edelleen osalle vanhemmista mieluisampi kuin sähköiset versiot. Paperisten tiedotteiden massajakelu ei varmasti oli kustannustehokasta tai vaikuttavaa, mutta terveydenhoitajat ja muiden oppilashuollon edustajien käyntien yhteydessä jaettavalla materiaalilla vaikuttaa edelleen olevan oma asemansa tiedon jakamisessa.

7.2 Eettisyys ja luotettavuus

Tieteellisen tutkimuksen tekeminen ei saa aiheuttaa vaaraa tutkijoiden tai tutkittavien terveydelle ja turvallisuudelle (TENK 2023, 13). Tutkittavien suojelun lisäksi eettisyyteen kuuluu myös aikomus tuottaa uutta ja merkityksellistä tutkittua tietoa kyseisestä asiasta (Vuori 2021). Eettisyyden varmistamiseksi noudatimme eettisiä periaatteita kaikissa opinnäytetyön vaiheissa (Aaltio & Puusa 2020; Vuori 2021). Hankimme tarvittavat tutkimusluvut opinnäytetyön suunnitelmavaiheessa. Informoimme kyselyyn osallistujia kyselyn tarkoituksesta, käytännön toteutuksesta sekä henkilötietojen käsittelystä. Henkilötietojen käsittelystä informoitiin GDPR-lain mukaisesti (TENK 2019) tiedottamalla osallistumisen vapaaehtoisuudesta, oikeudesta keskeyttää tutkimus ja peruuttaa annettu suostumus sekä aineiston tietoturvasäilyttämisestä ja tuhoamisesta opinnäytetyön valmistuttua. Kyselyyn vastaaminen tapahtui anonymisti, mutta vastauksissa saattaa ilmetä asioita, joista henkilö voi olla tunnistettavissa (EDPB 2024). Tutkimuksen loputtua aineisto tulee hävittää asianmukaisesti, anonymisoida tai arkistoida (Tietosuojavaltuutetun toimisto 2024). Keräämämme aineisto hävitettiin asianmukaisesti tutkimuksen valmistuttua. Opinnäytetyöaiheemme on eettisesti perusteltu, koska sen tuoman tiedon avulla on mahdollista edistää tutkittavan ryhmän hyvinvointia.

Peruseriaatteiksi hyvälle tieteelliselle käytännölle (HTK) voidaan nimetä luotettavuus, rehellisyys, arvostus ja vastuunkanto (TENK 2023, 11). Noudatimme hyvää tieteellistä käytäntöä opinnäytetyön alusta loppuun saakka. Käytimme tiedeyhteisön hyväksymiä tiedonhankinta- ja tutkimusmenetelmiä sekä kunnioitimme toisia tutkijoita sekä heidän töitään ja saavutuksiaan merkitsemällä lähdeviitteet asianmukaisesti. Hyvän tieteellisen käytännön mukaisesti tutkimustulokset on esitetty asian oikeasta näkökulmasta. (Vilka 2021.)

Arvioimme opinnäytetyömme luotettavuutta koko tutkimusprosessin ajan aina teoriasta johtopäätöksiin saakka. Opinnäytetyömme uskottavuutta vahvistavat ilmiön tutkimiseen

paremmin tutuksi ja etenkin siksi, että vanhemmat voisivat pohtia vanhemmuuttaan myös osallisuuden näkökulmasta.

Keskeisenä johtopäätöksenä voidaan todeta, että vanhemmat tarvitsevat tai toivovat saavansa monenlaista vanhemmuuden ja osallisuuden tukea. Tuen tarve näyttäytyy useissa erilaisissa tilanteissa ja asiayhteyksissä. Tuen tarpeita ei ilmene ainoastaan erityistilanteissa tai poikkeuksellisen haastavissa tilanteissa vaan myös jokapäiväisessä arjessa, jossa perheen arkeen ei kohdistu erityisiä haasteita. Kokemukset tuen tarpeiden osa-alueista painottuivat tiedolliseen tukeen, osallisuuden ja vanhemman voimavarojen tukemiseen sekä perheen ohjaukseen ja yhteistyöhön.

Tulostemme perusteella jatkokehitysehdotuksemme niin yhteistyökoulullemme kuin kouluihin ja oppilashuoltoihin yleisesti ovat 1) digitaalisten materiaalien kehittäminen edelleen kohderyhmän eli nuoruusikäisten lasten vanhempien tarpeet huomioiden sekä 2) henkilökohtaisen ja sosiaalisen tuen organisoiminen tarvittaessa yli sektorirajojen sekä näistä mahdollisuuksista tiedottaminen näkyvästi. Oppilashuollon ja koulun jakamien digitaalisten materiaalien suhteen keskeisimmät asiat joihin materiaalien suunnittelussa tulisi kiinnittää huomiota ovat materiaalien hyödynnettävyyteen ja saavutettavuuteen liittyvät asiat. Hyödynnettävyyden osalta huomioitavia seikkoja ovat monipuolisen tarjonnan varmistaminen ja ajankohtaiseen konkreettiseen tiedon tarpeeseen vastaavat materiaalit. Saavutettavuuden osalta tärkeää on huomioida toteutustavan monipuolisuus, materiaalien ja niiden sijoittelun selkeys sekä mahdollisuus tutustua materiaaleihin ajasta ja paikasta riippumatta. Digitaalinen materiaali on kustannustehokasta matalan kynnyksen tukea, mutta erittäin tärkeää on varmistaa perheiden tietoisuus myös henkilökohtaisemmista tukimuodoista sekä järjestää erilaisia sosiaalisen tuen muotoja, kuten vertaistukea ja mahdollisuuksia perheiden yhteiseen ajanviettoon. Hyödyllistä olisi myös oppilashuollon suunnasta lähtöisin oleva perheen hyvinvoinnin ja jaksamisen varmistaminen tilanteissa, joissa koulu tai oppilashuolto on tietoinen perheen poikkeavasta kuormituksesta.

7.4 Hyödynnettävyys ja jatkotutkimusaiheet

Opinnäytetyön tuloksia on mahdollista hyödyntää vanhemmuuden ja osallisuuden tukemisessa sekä osallisuutta vahvistavien toimintamuotojen ja menettelytapojen tai käytäntöjen kehittämisessä. Lisäksi opinnäytetyön tulokset antavat ammattilaisille työkaluja kehittää omaa toimintaansa asiakaslähtöisemmäksi ja kohdentaa palveluja perheiden tarpeiden mukaisiksi. Asiakasnäkökulman huomioiminen oppilashuollossa, kolmannella sektorilla tai sote-palveluissa edistää myönteistä kuvaa organisaatiosta asiakaslähtöisenä toimijana.

Vaikka tuen tarve on yksilöllistä ja vanhempien tarpeet vaihtelevia, on opinnäytetyön tuloksista kuitenkin hyödynnettävissä yleisimmät vanhempien kokemat tuen tarpeet. Täten perheiden kanssa työskentelevien ammattilaisten on hyvä kohdentaa omaa tarjontaansa vastaamaan opinnäytetyön tuloksissa esiin nousseita tuen tarpeita.

Tiedonhaun yhteydessä totesimme, että vanhemman osallisuuden tukemisesta löytyy tietoa laajemmin varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun toimintaympäristöihin liittyen sekä lapsen sairastumiseen liittyvissä tilanteissa. Samankaltaisen huomion on tehnyt aiemmin myös Pelkonen (2019, 108). Tämän lisäksi Wu ym. (2024) ovat todenneet, että vanhempien tukemiseen tähtäviä malleja ja niiden vaikutuksia vanhemmuuteen on tutkittu vähän. Vuorenmaa (2016, 83) toteaa tutkimuksensa tuloksissa, että vanhemmuuden haasteiden, kuten huolen ja tavallisen arjen stressin, tunnistamiseen tulee kiinnittää palvelutapaamisissa huomiota riippumatta siitä, onko perheessä erityistarpeita tai muita haasteita vai ei. Lisäksi tiedonhaun yhteydessä havaitsimme, että tutkimuksia löytyy laajasti vanhemmuuden vaikutuksesta nuoreen eikä niinkään vanhemmuuden ja vanhemman osallisuuden tukemiseen liittyen. Tämä voisi olla siten yksi jatkotutkimusehdotus, jolloin perehdyttäisiin tarkemmin vanhemmuuden ja osallisuuden tukemiseen nuoruusikäisen lapsen arjessa erilaisista yksityiskohtaisemmista näkökulmista. Tällaisia näkökulmia voisivat olla esimerkiksi tavallisessa arjessa esiin nousevat murrosiän tuomat muutokset perhesuhteisiin tai itsenäisyyttä harjoittavan nuoren vanhemman tukeminen. Jatkotutkimuksen voisi toteuttaa esimerkiksi vanhempien tuen tarpeita syvällisemmin avaavan haastattelututkimuksen keinoin.

Positiivisena johdannaisena esikyselyyn vastanneiden laajemmasta maantieteellisestä otannasta havaitsimme alueellisia eroja koulujen välillä siinä, minkälaisia palveluja ja digitaalisia materiaaleja ne tarjoavat perheille. Esimerkiksi Oulun seudun kouluilla pysyvien digitaalisten materiaalien määrä oli selvästi runsaampaa verrattuna Tampereen seudun kouluihin. Jatkotutkimusehdotuksena nostammekin esiin aiheen, jossa selvitetäisiin valtakunnallisella tasolla, minkälaisia alueellisia tai jopa koulukohtaisia eroavaisuuksia koulun ja oppilashuollon jakamisissa digitaalisissa materiaaleissa on. Tämän pohjalta olisi mahdollisuus selvittää toimivimpia malleja ja saattaa ne valtakunnallisesti eri alueiden tietoon sekä muodostaa mahdollisesti myös yhtenäisiä käytäntöjä.

Tässä opinnäytetyössä ei syvennytty erilaisiin perhemuotoihin, kulttuuriin eroihin, erityistarpeisen nuoren perheisiin, taloudellisiin eroihin tai muihin perheiden erityispiirteisiin vaan vanhempien ja perheiden tarkemmat taustatiedot on jätetty huomiotta anonymiteettisuojaan vuoksi. Jatkotutkimuksissa voisi keskittyä tarkastelemaan tiettyä perhemuotoa tai erityispiirrettä perheessä vanhemman tukemisen näkökulmasta. Tällöin mahdollistuisi kohdentamien tukimuotojen kehittäminen vanhemmuuden ja vanhemman osallisuuden

tukemiseksi esimerkiksi maahanmuuttajaperheessä tai yksinhuoltajaperheessä. Vaikka muun muassa Vuorenmaa (2016, 75) on tutkimuksessaan tehnyt huomion, että terveiden lasten vanhempien osallisuuden toteutuminen vaikuttaa samankaltaiselta kuin vanhempien, joiden lapsella on erityistarpeita, voisi silti olla hyödyllistä selvittää minkälaiset tukimuodot tukevat parhaiten erityispiirteisten perheiden vanhempia.

Tutkimuksessa korostui erityisesti vanhempien tiedon tarve kaikesta nuoruusikäisen lapsen kehitykseen liittyvään sekä ajankohtaisiin nuoruusikäisten arjessa ilmeneviin ilmiöihin. Tällaisiin ajankohtaisiin ilmiöihin ja nuoren tavalliseen arkeen on esimerkiksi sosiaalityöntekijöillä ja nuorisotyöntekijöillä näkemyksiä ja kokemuksia, sillä he työskentelevät säännöllisesti nuorten kanssa. Jatkotutkimuksena voisikin siten ehdottaa jonkinlaista toiminnallista tutkimusta esimerkiksi nuorisotyön tai kolmannen sektorin kanssa, jossa olisi mahdollista tuottaa vanhemmille ajankohtaista tietoa nuoruusiästä. Tällöin ammattitaho pystyisi toimimaan ikään kuin viestin välittäjänä nuoren ja vanhemman välillä ja mahdollistaa siten vanhemman osallisuuden nuoren arjessa.

Lähteet

- Aaltio, I. & Puusa, A. 2020. Mitä laadullisen tutkimuksen arvioinnissa tulisi ottaa huomioon? Teoksessa Puusa, A. & Juuti, P. (toim.) Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Helsinki: Gaudeamus.
- Andersson, J. E. 2023. The Teenage Brain: Under Construction. American College of Pediatrics. *Issues in law & medicine* 38.1. 107–125. Viitattu 28.11.2024. Saatavissa <https://web-p-ebSCOhost-com.ezproxy.saimia.fi/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=0&sid=2e16dd37-9d70-4775-a72d-5b8a8b96a109%40redis>
- Arndt, N. & Naudé, L. 2020. Responsibility in the face of adversity: Adolescents' sense of self in reciprocal relationships. *Youth & Society*, 52(2), 288–307. Viitattu 14.10.2024. Saatavissa DOI <https://journals-sagepub-com.ezproxy.saimia.fi/doi/10.1177/0044118X17743992>
- Bildjuschkin, K. (toim.) 2018. Kasvatus- ja perheneuvonta - työnsisältöjen, työtehtävien, tavoitteiden ja työnmenetelmien määrittely. Työpaperi 20/2018. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki. Viitattu 14.10.2024. Saatavissa <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-126-3>
- Boivin, L., Notredame, C-E., Jadri, R. & Madjkane, F. 2020. Supporting Parents of Transgender Adolescents: Yes, But How? *Archives of Sexual Behavior* (2020) 49:81–83. Viitattu 10.10.2024. Saatavissa DOI <https://doi.org/10.1007/s10508-020-01629-7>
- Clarke, V. & Braun, V. 2006. Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3 (2), 77–101. Viitattu 18.3.2025. Saatavissa DOI <http://dx.doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Das, J. K., Salam, R. A., Arshad, A., Finkelstein, Y. & Bhutta, Z. A. 2016. Interventions for adolescent substance abuse: An overview of systematic reviews. *The Journal of Adolescent Health*, 59(4S), 61–75. Viitattu 15.10.2024. Saatavissa <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC5026681/>
- Dong, Y., Wang, H., Zhu, L., Li, C. & Fang, Y. 2020. How Parental Involvement Influences Adolescents' Academic Emotions from Control-Value Theory. *Journal of child and family studies*. 29:282–291. Viitattu 10.10.2024. Saatavissa DOI <https://link.springer.com/article/10.1007/s10826-019-01586-3>
- EDPB. Tietosuojan perusteet. Viitattu 6.12.2024. Saatavilla https://www.edpb.europa.eu/sme-data-protection-guide/data-protection-basics_fi

- Forbes, J., Paxton, S. & Yager, Z. 2024. Raising Confident Girls: A pragmatic school-based trial of a body image and parenting program for mothers of adolescent girls. *Body Image*, Sep2024; 50. Viitattu 24.10.2024. Saatavissa DOI <https://doi.org/10.1016/j.bodyim.2024.101718>
- Galura, S., Horan, K. A., Parchment, J., Penoyer, D., Scholtzhauer, A., Dye, K. & Hill, E. 2022. Frame of reference training for content analysis with structured teams (FORT-CAST): A framework for content analysis of open-ended survey questions using multidisciplinary coders. *Research in Nursing & Health* Aug2022; 45(4): 477–487. Viitattu 12.12.2024. Saatavissa <https://doi.org/10.1002/nur.22227>
- Grudin, R., Vigerland, S., Ahlen, J., Windström, H., Unger, I., Serlachius, E. & Engberg, H. 2023. “Therapy without a therapist?” The experiences of adolescents and their parents of online behavioural activation for depression with and without therapist support. *European Child & Adolescent Psychiatry* 33:105–114. Viitattu 10.10.2024. Saatavissa DOI <https://doi.org/10.1007/s00787-023-02142-7>
- Haaranen, A. 2012. Realistinen arviointi lapsiperheiden vanhempainryhmistä. Muutokset perheen terveydessä ja vaikuttavuutta edistävät toiminnot. Viitattu 27.8.2024. Saatavissa https://erepo.uef.fi/bitstream/handle/123456789/11665/urn_isbn_978-952-61-0968-8.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Halme, N., Hedman, L., Ikonen, R. & Rajala R. 2018. Lasten ja nuorten hyvinvointi 2017. Kouluterveyskyselyn tuloksia. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Työpaperi 15/2018. Helsinki. Viitattu 1.10.2024. Saatavissa <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-115-7>
- Haoling, M., Li, D. & Zhu, X. 2023. Effects of Parental Involvement and Family Socioeconomic Status on Adolescent Problem Behaviors in China. *International journal of educational development* 97 (2023) 102720. Viitattu 2.10.2024. Saatavissa DOI <https://doi.org/10.1016/j.ijedudev.2022.102720>
- Hsieh, M. 2023 The Relationships Between Home-Based Parental Involvement, Study Habits and Academic Achievement among Adolescents. *The Journal of early adolescence* 43.2: 194–215. Viitattu 10.10.2024. Saatavissa <https://doi.org/10.1177/02724316221101527>
- Hietanen-Peltola, M., Hakulinen, T., Vaara, S., Merikukka, M. & Pelkonen, M. 2017. Laajoista terveystarkastuksista hyötyvät sekä perheet että kouluterveydenhuollon henkilöstö – ammattilaisten kokemuksia. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 27.8.2024. Saatavissa <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-905-7>

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2022. Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö. 2. painos. Helsinki: Gaudeamus.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2014. Tutki ja kirjoita. 19.painos. Porvoo: Bookwell Oy.

Isola, A., Kaartinen, H., Leemann, L., Lääperi, R., Schneider, T., Valtari, S. & Keto-Tokoi, A. THL. 2017. Mitä osallisuus on? Osallisuuden viitekehystä rakentamassa. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Työpäpaperi 33/2017. Viitattu 27.8.2024. Saatavissa <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-917-0>

January, S-A., Hurley, K., Stevens, A. & Kutash, K. 2015. Evaluation of a Community-Based Peer-to-Peer Support Pro-gram for Parents of At-Risk Youth with Emotional and Behavioral Difficulties. *Journal of Child & Family Studies* (2016) 25:836–844. Viitattu 11.10.2024. Saatavissa DOI <http://dx.doi.org/10.1007/s10826-015-0271-y>

Juhila, K. 2021. Teemoittelu. Teoksessa Vuori, J. (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 18.3.2025. Saatavissa <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/teemoittelu/>

Karvonen, M., Karukivi, M., Kronström, K. & Kaltiala, R. 2023. Identiteetin muodostuminen ja sen eri osa-alueet nuoruusiässä. *Suomen lääkirlehti*, vol. 78 no. 33–34, s.1264–1267. Viitattu 1.11.2024. Saatavissa <file:///C:/Users/leena/Downloads/SLL33-34-2023-1264.pdf>

Kehoe, C., Havighurst, S. & Harley, A. 2020. Tuning in to Teens: Investigating Moderators of Program Effects and Mechanisms of Change of an Emotion Focused Group Parenting Program. *Developmental Psychology*, Mar2020; 56(3): 623–637. Viitattu 18.10.2024. Saatavissa DOI <https://doi.org/10.1037/dev0000875>

Khor, S. P. H., Fulgoni, C. M., Lewis, D., Melvin, G. A., Jorm, A. F., Lawrence, K., Bei, B. & Yap, M. B. H. 2022. Short-term outcomes of the Therapist-assisted Online Parenting Strategies intervention for parents of adolescents treated for anxiety and/or depression: A single-arm double-baseline trial. *Australian & New Zealand Journal of Psychiatry*, Jun2022; 56(6): 695–708. Viitattu 16.10.2024. Saatavissa DOI <https://doi.org/10.1177/00048674211025695>

Kristen, A., Moretti, M. & Osman, F. 2024. “It opened a new door for me” A qualitative study of forcibly displaced parents' experiences of an attachment-based parenting program. *Clinical Child Psychology & Psychiatry*, Apr2024; 29(2): 700–712. Viitattu 30.10.2024. Saatavissa DOI <https://doi.org/10.1177/13591045231202875>

Kuntaliitto. 2017. Kuntien saavutettavuusopas. Viitattu 1.4.2025. Saatavissa

<https://www.kuntaliitto.fi/julkaisut/saavutettavuusopas>

Kyngäs. H. 2020. Inductive content analysis. Teoksessa H. Kyngäs, M. Mikkonen & M. Kääriäinen (toim.) The Application of Content Analysis in Nursing Science Research. Springer, 14-15.

Kyngäs. H, Kääriäinen, S. & Elo, S. 2020. The trustworthiness of content Analysis. Teoksessa H. Kyngäs, M. Mikkonen & M. Kääriäinen (toim.) The Application of Content Analysis in Nursing Science Research. Springer, 43–48.

Lerner, R., Grolnick, W., Caruso, A. & Levitt, M. 2022. Parental involvement and children's academics: The roles of autonomy support and parents' motivation for involvement. Contemporary Educational Psychology. Volume 68. Viitattu 12.10.2024. Saatavissa DOI <https://doi.org/10.1016/j.cedpsych.2021.102039>

Liverpool, S., Pereira, B., Hays, D., Wolpert, M. & Edbrooke-Childs, J. 2021. A scoping review and assessment of essential elements of shared decision-making of parent-involved interventions in child and adolescent mental health. European Child & Adolescent Psychiatry, Sep2021; 30(9): 1319–1338. Viitattu 11.10.2024. Saatavissa DOI 10.1007/s00787-020-01530-7

Majlander, S., Vihtari, J., Kekkonen, M., Sankalahti, K., Turu, P. & Rautiainen, S. 2023. Lasten ja nuorten palveluiden yhdenvertainen saavutettavuus. THL. Työpaperi 6/2023. Viitattu 1.4.2025. Saatavissa

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/146346/TY%c3%962023_006_Lasten%20ja%20nuorten%20palveluiden%20yhdenvertainen%20saavutettavuus_s_korjattu%20280323.pdf?sequence=4&isAllowed=y

Martins T., Zerbetto, S. & Dupas, G. 2013. Empowerment mechanisms used by the family of a child with cleft lip and palate to a resilient path. Cienc Cuid Saude Jul/Set; 12(3):494–501. Viitattu 27.11.2024. Saatavissa

https://www.researchgate.net/publication/317453662_Empowerment_mechanisms_used_by_the_family_of_a_child_with_cleft_lip_and_palate_to_a_resilient_path

Mynttinen, M. 2023. Responsibilities related to adolescents' use of alcohol. Perspectives of adolescents and parents. Turku. Väitöskirja. Viitattu 28.11.2024. Saatavissa

<https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-9191-4>

Nurmi, J-E., Ahonen, T., Lyytinen, H., Lyytinen, P., Pulkkinen, L. & Ruoppila, I. 2018. Ihmisen psykologinen kehitys. 7. painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

- Ojasalo, K., Moilanen, T. & Ritalahti, J. 2015. Kehittämistyön menetelmät: uudenlaista osaamista liiketoimintaan. 3.–4. painos. Helsinki: Sanoma Pro Oy.
- Opetushallitus. 2025. Kodin ja koulun yhteistyö. Viitattu 7.5.2025. Saatavissa <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/kodin-ja-koulun-yhteistyo>
- Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki. 30.12.2013/1287.
- Pelkonen, M. 2019. Vanhemmuuden ja parisuhteen tuki perhekeskuksen ydintehtävänä. Teoksessa Hakulinen, T., Laajasalo, T. & Mäkelä, J. (toim.) Vanhemmuuden ja parisuhteen tuen vahvistaminen. Teoriasta käytäntöön. Helsinki: Punamusta, 106–113. Viitattu 2.12.2024. Saatavissa <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-357-1>
- Pulkkinen, L. 2022. Lapsen hyvinvointi alkaa kodista. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.
- Puusa, A. 2020a. Haastattelutyypit ja niiden metodiset ominaisuudet. Teoksessa Puusa, A & Juuti, P. (toim.) Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Helsinki: Gaudeamus.
- Puusa, A. 2020b. Näkökulmia laadullisen aineiston analysointiin. Teoksessa Puusa, A & Juuti, P. (toim.) Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Helsinki: Gaudeamus.
- Puusa, A. & Juuti, P. 2020. Laadullisen tutkimuksen olemus. Teoksessa Puusa, A & Juuti, P. (toim.) Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Helsinki: Gaudeamus.
- Pölkki, T. 2024a. Hoitotieteen tutkimus ja teoriat. Luento Oulun yliopisto. 17.9.2024.
- Pölkki, T. 2024b. Asiantuntijaksi kasvaminen (NPT) ja hoitotieteen tulevaisuus. Luento Oulun yliopisto. 24.9.2024.
- Raatikainen, T. & Koivuniemi, S-S. 2019. Isäneuvola vanhemmuuden ja parisuhteen tukena Pohjois-Karjalassa. Teoksessa Hakulinen, T., Laajasalo, T. & Mäkelä, J. (toim.) Vanhemmuuden ja parisuhteen tuen vahvistaminen. Teoriasta käytäntöön. Helsinki: Punamusta, 119–120. Viitattu 27.11.2024. Saatavissa <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-357-1>
- Roine, E., Lehikoinen, L. & Nieminen, S. 2019 Vanhemmuuden ja parisuhteen tuen vahvistaminen Uudellamaalla. Teoksessa Hakulinen, T., Laajasalo, T. & Mäkelä, J. (toim.) Vanhemmuuden ja parisuhteen tuen vahvistaminen. Teoriasta käytäntöön. Helsinki: Punamusta, 131–138. Viitattu 18.11.2024. Saatavissa <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-357-1>

Roskam, I. ym. 2020. Parental Burnout Around the Globe: a 42-Country Study. *Affective Science* (2021) 2:58–79. Viitattu 29.11.2024. Saatavissa DOI

<https://doi.org/10.1007/s42761-020-00028-4>

Sainio, T. 2024. Vanhemmuuden tukeminen on lapsen oikeus. Lasten, nuorten ja perheiden osallisuuden koordinaation blogi. Lasten, nuorten ja perheiden osallisuuden koordinaatio. Viitattu 12.5.2025. Saatavissa

<https://osallisuudenkoordinaatio.fi/vanhemmuuden-tukeminen-on-lapsen-oikeus/>

Salgado, M., González, L. & Yáñez, A. Parental Involvement and Life Satisfaction in Early Adolescence. *Frontiers in psychology* 12 (2021): 628720. Viitattu 1.10.2024. Saatavissa DOI

<https://www.frontiersin.org/journals/psychology/articles/10.3389/fpsyg.2021.628720/full>

Sharry, J. 2024. Digital mental health programmes for children and young people: Parental involvement and supporting implementation. *British Journal of Child Health*. Vol 5 No 3. Viitattu 12.10.2024. Saatavissa DOI <https://doi.org/10.12968/chhe.2024.5.3.110>

Sihvonen, E. 2020. From family policy to parenting support. Parenting-related anxiety in Finnish family support projects. Helsinki. Väitöskirja. Viitattu 8.11.2024. Saatavissa

<https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/ca96ea17-476c-44f1-a84a-6764cde9fe59/content>

Simons-Morton, B. & Chen R. 2009. Peer and Parent Influences on School Engagement Among Early Adolescents. *Youth & society* 41. 3–25. Viitattu 4.10.2024. Saatavissa DOI

<https://doi.org/10.1177/0044118X09334861>

Sinkkonen, J. 2018. Kiintymyssuhteet elämänkaareissa. Livonia Print Riika. Kustannus Oy Duodecim.

Sitra. 2015. Lasten ja nuorten palvelut 2020. Jotta yksikään lapsi ei putoaisi turvaverkon läpi. Erweko: Helsinki. Viitattu 7.5.2025. Saatavissa

https://www.sitra.fi/app/uploads/2017/02/Lasten_ja_nuorten_palvelut_2020-3.pdf

Sorkkila, M. & Aunola, K. 2024. Kun vanhempi ei enää jaksaa – miten tunnistaa vanhemman uupumus ja tukea vanhempaa. Jyväskylän yliopisto. JYX-julkaisuarkisto. Viitattu 24.10.2024. Saatavissa <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/94524>

Schwarz, B., Mayer, B. & Peltzer, K. 2012. Does the Importance of Parent and Peer Relationships for Adolescents' Life Satisfaction Vary Across Cultures? *The Journal of early adolescence* 32.1 (2012): 55–80. Viitattu 8.10.2024. Saatavissa

<http://dx.doi.org/10.1177/0272431611419508>

TENK. 2019. Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan suosituksia 3/2019. Viitattu 14.4.2025. Saatavissa https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2019.pdf

TENK. 2023. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan HTK-ohje 2023. Viitattu 8.9.2024. Saatavissa https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf

Terveystarkastuslaki 1326/2010.

THL. 2023a. Ajankohdat. Päivitetty 17.12.2023. Viitattu 24.10.2024. Saatavissa <https://thl.fi/aiheet/lapset-nuoret-ja-perheet/sote-palvelut/opiskeluhoito/kouluterveydenhuolto/terveystarkastukset/ajankohdat>

THL. 2023b. Nuorten syrjäytymisen ehkäisy. Päivitetty 7.12.2023. Viitattu 31.10.2024. Saatavissa <https://thl.fi/aiheet/lapset-nuoret-ja-perheet/hyvinvointi-ja-terveys/nuorten-syrjaitymisen-ehkaisy>

THL. 2024a. Laajat terveystarkastukset. Päivitetty 15.3.2024. Viitattu 24.10.2024. Saatavissa <https://thl.fi/aiheet/lapset-nuoret-ja-perheet/sote-palvelut/opiskeluhoito/kouluterveydenhuolto/terveystarkastukset/laajat-terveystarkastukset#8 lk laaja>

THL. 2024b. Nuorten hyvinvointi. Päivitetty 7.12.2024. Viitattu 29.10.2024. Saatavissa <https://thl.fi/aiheet/lapset-nuoret-ja-perheet/hyvinvointi-ja-terveys/nuorten-hyvinvointi>

Tietosuojavaltuutetun toimisto. 2024. Aineiston hävittäminen, anonymisointi tai arkistointi tutkimuksen päättyessä. Viitattu 16.12.2024. Saatavissa <https://tietosuoja.fi/aineiston-havittaminen-anonymisointi-tai-arkistointi-tutkimuksen-paattyessa>

Tilastokeskus. Tutkimus- ja kehittämistoiminta. Käsitteet. Viitattu 12.12.2024. Saatavissa https://stat.fi/meta/kas/t_ktoiminta.html

Traficom. 2024. Tietoa saavutettavuudesta. Saavutettavuusvaatimukset. Päivitetty 21.20.2024. Viitattu 7.5.2025. Saatavissa <https://www.saavutettavuusvaatimukset.fi/fi/yleista-saavutettavuudesta/tietoa-saavutettavuudesta#75996-0>

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta 338/2011.

- Vehkalahti, K. 2014. Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. Finn Lectura. Viitattu 21.10.2024. Saatavissa <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/bc1c2c8a-0eb8-4881-ba8f-510ce386b810/content>
- Vilka, H. 2021. Tutki ja kehitä. 5. päivitetty painos. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Virtanen, P., Suoheimo, M., Lamminmäki, S., Ahonen, P. & Suokas, M. 2011. Matkaopas asiakaslähtöisten sosiaali- ja terveystalvelujen kehittämiseen. Helsinki: Tekes. Viitattu 9.12.2024. Saatavissa <https://www.businessfinland.fi/globalassets/julkaisut/matkaopas.pdf>
- Vuorenmaa, M., Perälä, M-L., Kaunonen, M. & Årstedt-Kurki, P. 2015. Perheominaisuuksien ja vanhempien voimaantumisen väliset yhteydet perheessä, perhepalvelutilanteet ja perhepalvelujärjestelmä. Viitattu 28.8.2024. Saatavissa DOI <https://doi.org/10.1111/cch.12267>
- Vuorenmaa, M. 2016. Äitien ja isien osallisuus perheessä ja lasten palveluissa sekä osallisuuteen yhteydessä olevat tekijät. Tampere: Tampereen yliopisto. Viitattu 28.8.2024. Saatavissa <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-0019-7>
- Vuori, J. 2021. Tutkimusetiikka ihmistieteissä. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. Viitattu 9.9.2024. Saatavissa <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/metetelmaopetus/kvalii/>
- Välimaa, S. 2019. Kodin ja koulun yhteistyö vanhemmuuden tukena – yhdessä aikaansaamisen taikaa. Teoksessa Hakulinen, T., Laajasalo, T. & Mäkelä, J. (toim.) Vanhemmuuden ja parisuhteen tuen vahvistaminen. Teoriasta käytäntöön. Helsinki: Punamusta, 87–92. Viitattu 11.5.2025. Saatavissa <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-357-1>
- Wargh, M., Konu, A., Kivimäki, H., Koivisto, A-M. & Joronen, K. 2015. 8.- ja 9. - luokkalaisten itsearvioitu masentuneisuus ja perhetekijät. Sosiaalilääketieteellinen aikakausilehti. Vol 52, Nro 1. 78–90. Viitattu 29.8.2024. Saatavissa <https://journal.fi/sla/issue/view/3354>
- Wilma. 2024. Ei yleisesti saatavilla.
- Wu, L., Seguin, J., Chandraseka, D., Cardamone-Breen, M., Xie, J., McNaney, R., Bartindale, T., Olivier, P. & Yap, M. 2024. Designing online peer support for parents to reduce risk of adolescent mental health problems. Conference on Human Factors in Computing Systems - Proceedings. CHI 2024Hybrid, Honolulu11. Viitattu 10.10.2024. Saatavissa rajoitetusti <https://www-scopus-com.pc124152.oulu.fi:9443/record/display.uri?eid=2-s2.0->

[85194856791&origin=resultslist&sort=plf-f&src=s&sot=b&sdt=b&s=TITLE-ABS-KEY%28Designing+online+peer+support+for+parents+to+reduce+risk+of+adolescent+mental+health+problems%29](#)

Yang, P., Schlomer, G. L., & Lippold, M. A. 2023. Mothering versus fathering? Positive parenting versus negative parenting? Their relative importance in predicting adolescent aggressive behavior: A longitudinal comparison. *Developmental psychology*, 59(1), 69–83. Viitattu 23.10.2024. Saatavissa DOI <https://doi.org/10.1037/dev0001442>

Yau, P., Cho, Y., Shane, J., Kay, J. & Heckhausen, J. 2021. Parenting and Adolescents' Academic Achievement: The Mediating Role of Goal Engagement and Disengagement. *Journal of Child and Family Studies* 31:897–909. Viitattu 12.10.2024. Saatavissa DOI <https://link.springer.com/article/10.1007/s10826-021-02007-0>

Yleissopimus lapsen oikeuksista. 60/1991.

Liite 1. Tiedonkeruulomake

Moni vanhempi kaipaa tukea vanhemmuuteen tai osallisuuteen nuoren elämässä. Tuki voi olla esimerkiksi tiedollista, ohjauksellista ja/tai henkistä tukea. Osallisuudella tarkoitamme nuoren ohjaamista ja tukemista sekä vanhemman osallistumista nuoren jokapäiväiseen arkeen.

1. Oletko kokenut tuen tarvetta vanhemmuuteen jossain vaiheessa lapsesi yläasteikää? Jos olet, millaista tukea ja mihin asiaan?

Wilmassa on pysyviä ja vaihtuvia oppilashuollon tiedotteita ja materiaalia nuoruutta ja vanhemmuutta koskien.

2. Mitä ajattelet näistä tiedotteista ja materiaaleista? Millaiset (tiedotteet tai materiaalit) olet mahdollisesti kokenut hyödyllisiksi?

Vanhemmuuden ja vanhemman osallisuuden tukeminen voi olla esimerkiksi Wilma-materiaalia, luentoja, vertaistukea tai keskustelua terveydenhuollon ammattilaisen kanssa tavallisista nuoruuteen ja/tai vanhemmuuteen liittyvistä asioista.

3. Millaisen tuen ajattelisit olevan hyödyllistä vanhemmuuden ja osallisuuden tukemiseksi nuoren arjessa?

Liite 2. Tutkimuksen saatekirje

Tervetuloa osallistumaan vanhemmuuden tuen tarpeita kartoittavaan lyhyeen kyselytutkimukseemme!

Tämä kysely on osa YAMK-opinnäytetyötämme, jonka tavoitteena on tuottaa tietoa vanhempien tuen tarpeista hyödynnettäväksi kouluterveydenhuoltoon sekä muille perheiden kanssa työskenteleville ammattilaisille.

Kyselyn avulla saamme arvokasta tietoa Teidän näkemyksistänne vanhemmuuteen ja osallisuuteen nuoren arjessa liittyvistä tuen tarpeista. Kysely sisältää kolme kysymystä. Arvioitu vastausaika on n. 5–10 minuuttia vastauksistanne riippuen. Vastaaminen tapahtuu anonyymisti. Tutkimukseen vastaaminen ei velvoita Teitä mihinkään eikä siitä aiheudu Teille muuta haittaa kuin vastaamiseen käyttämäne aika.

Kiitos vastauksistanne!

Ystävällisin terveisin,

Terveystenhoitaja Tuulia Tunturi ja kättilö Leena Suhonen

LAB-ammattikorkeakoulu, Tulevaisuuden johtaja sosiaali- ja terveysalalla -koulutusohjelma (YAMK)